

ROCKWOOL Fondens Forskningsenhed

Arbejdsrapport nr. 48

INDVANDRERES UDDANNELSE

Marie Louise Schultz-Nielsen og Jan Rose Skaksen

**Med bidrag af Johanne Kaalby Clausen og
Troels Mandøe Glæsner**

København 2017

Indvandreres uddannelse

Arbejdsrapport 48

Udgivet af:

© ROCKWOOL Fondens Forskningsenhed

Adresse:

ROCKWOOL Fondens Forskningsenhed

Sølvgade 10, 2.tv.

1307 København K

Telefon 33 34 48 00

e-post: forskningsenheden@rff.dk

www.ROCKWOOLFonden.dk

Juni 2017

Indhold

Forord	3
1. Indledning	5
2. Beskrivelse af undersøgelsesmetoden.	6
2.1 Et nyudviklet spørgeskema.	7
2.2 Dataindsamling på sprogskoler	7
2.3 Webundersøgelse	8
2.4 Imputering og vægtning.	8
2.5 De nye uddannelseskilder.	9
3. Indvandreres uddannelse.	13
3.1 Uddannelsesmønsteret for indvandrermand og -kvinder	15
3.2 Uddannelse fra ind- og udland.	17
3.3 Uddannelse og opholdsgrundlag	20
3.4 Uddannelsesniveau for de 10 største nationaliteter	23
4. Indvandreres brug af deres uddannelse i Danmark	27
4.1 Beskæftigelse og uddannelse.	27
4.2 Lønninger og uddannelse.	30
4.3 Jobtype og uddannelse	33
5. Sammenfatning	38
Referencer	41
 Appendiks. Eksempler på to af de spørgeskemaer, som er anvendt ved undersøgelse af indvandreres uddannelse	 43

Forord

Indvandring står højt på den politiske agenda i Danmark. Det skyldes ikke mindst de omkostninger, den kan give anledning til for det danske velfærdssamfund, både økonomisk og socialt. Der er derfor også mange overvejelser i forhold til at forbedre integrationen af ikke mindst flygtninge og familiesammenførte på arbejdsmarkedet. Det er fx kommet til udtryk ved den såkaldte trepartsaftale, der blev indgået mellem regeringen og arbejdsmarkedets parter i 2016.

Det er dog oplagt, at den integrationsudfordring, som det danske samfund står overfor, er meget afhængig af de kompetencer, som flygtninge, familiesammenførte og andre indvandrere bringer med sig til Danmark. Det danske arbejdsmarked er karakteriseret ved, at lønniveauet er højt, og derfor er det nødvendigt med færdigheder på relativt højt niveau for at opnå fodfæste på arbejdsmarkedet. Det betyder, at hvis indvandrerens kompetencer er på niveau med, eller ikke meget under danske lønmodtageres, er integrationsudfordringen langt mindre, end hvis indvandrerens kompetencer ligger meget under danske lønmodtageres.

Kompetencer kan være vanskelige at måle, men en opgørelse af det formelle uddannelsesniveau er et vigtigt skridt i retning af at kortlægge niveauet. Problemet er dog, at der i de senere år ikke har været et overblik over indvandrerens medbragte uddannelse. Det gælder fx for de relativt mange syrere, der er kommet til Danmark i forbindelse med flygtningekrisen. Der har således ikke været en systematisk indsamling af data for indvandrerens medbragte uddannelse siden 2004.

I juni 2016 besluttede ROCKWOOL Fondens bestyrelse derfor at finansiere et projekt, hvor ROCKWOOL Fondens Forskningsenhed i samarbejde med Danmarks Statistik skulle forestå en indsamling af data for indvandrerens medbragte uddannelse. Formålet med dataindsamlingen var at sikre et samlet overblik over indvandrerens formelle uddannelse, både hvad angår uddannelse opnået i Danmark og medbragt uddannelse fra udlandet. Da information om formel uddannelse opnået i Danmark kan findes i registre, var den reelle ambition med undersøgelsen at indsamle data for alle, der er indvandret til Danmark siden 2004, som fortsat befinder sig i landet, og som ikke har fuldført eller er i gang med en formel uddannelse i Danmark. En vigtig kilde har været indsamling af spørgeskemaer på sprogcentre, uden hvis store velvilighed det ikke ville have været muligt at indsamle data af den opnåede kvalitet.

Ud over sprogcentre vil jeg takke Danmarks Statistik for et forbilledligt godt samarbejde, ikke mindst båret frem af en ihærdig indsats af fuldmægtig Johanne Snøg Gillesberg. Fra Forskningsenheden har en hoveddrivkraft på projektet været seniorforsker Marie Louise Schultz-Nielsen, der sammen med forsker Johanne Kaalby Clausen, studentermedhjælper Troels Mandøe Glæsner og undertegnede har arbejdet på

projektet. I enheden har formidlingschef Steen Bruun Jensen og specialkonsulenterne Bent Jensen og Bodil Wullum Nielsen bidraget med kommentarer til manuskriptet.

I forbindelse med projektets publicering vil jeg takke analyse- og forskningschef Hans Hummelgaard, KORA, Det Nationale Institut for Kommuners og Regioners Analyse og Forskning, for at have påtaget sig opgaven som ekstern reviewer. Hans har med hele sin omfattende viden om indvandring og integration bidraget med en række faglige kommentarer, vi er meget taknemmelige for.

Som ved de øvrige projekter i ROCKWOOL Fondens Forskningsenhed er publikationen skrevet i fuldstændig videnskabelig uafhængighed – også af ROCKWOOL Fonden. ROCKWOOL Fonden har imidlertid sædvanen tro tildelt projektet ressourcemæssigt tilfredsstillende rammer. Forskningsenheden skylder derfor ROCKWOOL Fondens bestyrelse ved formand Lars Nørby Johansen og ROCKWOOL Fondens direktør, Elin Schmidt en varm tak for et godt samarbejde.

København, juni 2017

Jan Rose Skaksen

1 Indledning

Når uddannelsesniveaet for den danske befolkning skal beskrives, sker det ofte ud fra en opgørelse over befolkningens højeste fuldførte uddannelse, som Danmarks Statistik årligt ajourfører, jf. Danmarks Statistik (2016a). Denne opgørelse bygger i vidt omfang på en række administrative registre fra danske uddannelsesinstitutioner og for de ældre årgange i befolkningen også på folke- og boligtællingen fra 1970. For indvandrere er der imidlertid det særlige aspekt, at de i mange tilfælde ikke var i Danmark i 1970, og heller ikke nødvendigvis har taget deres uddannelse i Danmark. Uddannelsesopgørelsen suppleres derfor også med oplysninger om befolkningens medlemskab af særlige faglige organisationer (fx Ingeniørforeningen, IDA osv.) samt Sundhedsstyrelsens autorisationsregister, ligesom informationer fra Grønland, Søfartsstyrelsen og Styrelsen for Internationale Uddannelser indgår som kilder i uddannelsesopgørelsen. Det til trods er det kun for få indvandrere, som er kommet til Danmark som voksne, at disse kilder er dækkende. Blandt alle 25-64-årige indvandrere fra ikke-vestlige lande i 2016 var det således kun ca. 1/3, der er tilgængelige danske uddannelsesoplysninger for. Det samme gælder kvinder fra vestlige lande, mens andelen er helt nede på 1/5 blandt vestlige mænd, jf. Danmarks Statistik (2016b).

Danmarks Statistik har derfor tidligere indsamlet oplysninger om indvandreres uddannelsesniveau ved hjælp af spørgeskemaer. Det skete første gang i 1999, hvor Danmarks Statistik ved hjælp af en postspørgeskemaundersøgelse indsamlede oplysninger om indvandrernes uddannelsesniveau, jf. Mørkeberg (2000). En opgørelse, som blev ajourført blandt nye indvandrere frem til 2004. For indvandrere, ankommet til Danmark efter 2004, har der imidlertid ikke været udsendt spørgeskemaer, og det betyder, at det kun er såfremt indvandrerne har været indskrevet på en dansk uddannelsesinstitution, eller indgår i en af de øvrige ovennævnte kilder, at deres uddannelsesniveau er registreret. Formålet med nærværende undersøgelse er derfor at skabe et mere fuldstændigt billede af de uddannelsesmæssige baggrunde blandt indvandrere i Danmark i dag.

I det følgende kapitel gives der en kort beskrivelse af den nye dataindsamling, som har fundet sted for at forbedre uddannelsesstatistikken. I kapitel 3 præsenteres en opgørelse af den samlede uddannelsesfordeling, som både bygger på eksisterende og nye datakilder, og i kapitel 4 analyseres det, i hvilket omfang indvandrerne anvender deres uddannelse på det danske arbejdsmarked.

2 Beskrivelse af undersøgelsesmetoden

Udgangspunktet for undersøgelsen er en opgørelse blandt de 474.300 indvandrere i alderen 15-65 år, som pr. 30.6.2016 var i Danmark. Ved indvandrere forstås, i henhold til Danmarks Statistiks definition, personer, der er født i udlandet, og hvor ingen af deres forældre er både danske statsborgere og født i Danmark.¹ Flygtninge indgår dermed også i gruppen. Der er valgt at fokusere på aldersgruppen 15-65 år, idet det antages, at unge under 15 år ikke har nået at fuldføre nogen form for uddannelse samt, at ældre over 65 år har nået en alder, hvor de er uden for arbejdsstyrken.

Fordi uddannelsesoplysningerne som beskrevet ovenfor især er mangelfulde blandt indvandrere, som er kommet til Danmark *efter* 2004, er det denne gruppe, der har været fokus på at forbedre uddannelsesopgørelsen for. Populationen for undersøgelsen er derfor afgrænset til de 244.800 indvandrere, der har første indvandringsdato den 1. januar 2005 eller senere. Ligeledes afgrænses populationen til indvandrere uden uddannelsesoplysninger, dvs. de individer, som har fuldført eller er i gang med en uddannelse i Danmark er frasorteret. Alt i alt mangler der således uddannelsesoplysninger for 176.126 personer pr. 30. juni 2016, og det er denne personkreds, som der i undersøgelsen er søgt at tilvejebringe oplysninger for.

Der anvendes i undersøgelsen tre forskellige kilder for at belyse uddannelsesniveauet: Selvrapporteret svar ifølge et nyudviklet spørgeskema indsamlet henholdsvis på danske sprogskoler og via digitalpost (e-Boks). Hertil kommer en supplerende indsamling af eksisterende uddannelsesoplysninger registreret hos Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering (STAR).

Oplysningerne fra STAR stammer fra jobcentre i Danmark, hvor indvandrere på linje med andre registreres, når de er ledige og vurderes at være arbejdsmarkedsparate. På baggrund af de indsamlede oplysninger har Danmarks Statistik kodet de tilvejebragte informationer om indvandreres uddannelse efter hovedkategorierne i Discod-15-klassificeringen.

I alt er det lykkedes at opnå besvarelser for 65.297 indvandrere svarende til en samlet opnåelse på 37 pct. Opnåelsesprocenten skal ses i lyset af, at det generelt set er meget vanskeligt at opnå en høj besvarelsesprocent for denne befolkningsgruppe, jf. Deding et al. (2008). De fleste besvarelser (37.366) er indsamlet vha. webundersøgelsen, mens 15.659 stammer fra dataindsamlingen på sprogskolerne, og informationerne fra STAR omfatter uddannelsesoplysninger for i alt 20.213 indvandrere, hvoraf en del besvarelser overlapper med de øvrige kilder.

På baggrund af de tilgængelige registerinformationer er uddannelsesniveauet søgt imputeret for de 110.829 indvandrere, som der ikke er opnået besvarelser for i under-

¹ Hvis der ikke findes oplysninger om nogen af forældrene, og personen er født i udlandet, opfattes personen også som indvandrer, jf. Danmarks Statistik (2016b).

søgelsen for på den måde at give et kvalificeret uddannelsesskøn for den resterende del af populationen. Som et supplement er der til brug for analyser i kapitel 4 også dannet vægte, så man kan gøre brug af de faktisk indsamlede uddannelsesoplysninger og samtidig korrigere for bortfaldet i besvarelsene. Begge dele er belyst nedenfor, men først er der givet en nærmere beskrivelse af de indsamlingsmetoder, som er anvendt i undersøgelsen.

2.1 Et nyudviklet spørgeskema

Der er ved udarbejdelsen af spørgeskemaerne valgt at konstruere et kort skema, som muliggør en fordeling på overordnede uddannelseskategorier i Disced-15-klassificeringen, men som ikke har samme detaljeringsgrad som uddannelsesstatistikken generelt. Denne løsning er valgt for ikke at udsætte respondenterne for et langt og indviklet skema, som i sidste ende også kan gå ud over besvarelsesprocenten.

Spørgeskemaet er udviklet af Danmarks Statistik med bistand fra bl.a. kontoret for Vurdering og Anerkendelse i Styrelsen for Forskning og Uddannelse. Under udarbejdelsen af skemaerne har Danmarks Statistik løbende været i kontakt med andre institutioner med erfaringer med dataindsamling blandt indvandrere. Desuden er undersøgelsesdesign og spørgeskema drøftet med det svenske og det norske statistikbureau, idet man i begge lande har gennemført lignende undersøgelser, jf. Steinkellner og Holseter (2013) samt Statistiska centralbyrån (2017).

Der er udarbejdet i alt 16 lande-specifikke skemaer, der tager afsæt i de pågældende landes uddannelsessystemer, ligesom der er udarbejdet et skema på dansk/engelsk (både det dansk/engelske og det syriske landeskema er angivet i bilag). Skemaerne, der er formuleret på de respektive landes sprog, er udarbejdet på denne måde for at gøre det lettere for især relativt nyankomne indvandrere at besvare skemaet uden at skulle forholde sig til det danske uddannelsessystem herunder uddannelsesbetegnelser og uddannelsesniveauer. Denne angivne tilgang er ny i forhold til de tidligere anvendte spørgsmål hos Danmarks Statistik om indvandreres uddannelse hos Mørkeberg (1999) samt Mogensen og Matthiessen (2002).

De landespecifikke skemaer er anvendt ved dataindsamlingen på sprogskolerne for alle de nationaliteter, som landeskemaerne dækkede. I de tilfælde, hvor der ikke har været et landespecifikt skema, som passer, er der i stedet anvendt det dansk/engelske skema. I den webbaserede dataindsamling er der kun anvendt ét skema, nemlig det dansk/engelske skema.

2.2 Dataindsamling på sprogskoler

Ved at foretage en spørgeskemaundersøgelse på landets sprogskoler forventes det, at man rammer en bred gruppe af indvandrerne, især de mere ressourcetsvage, som ellers må antages at blive underrepræsenteret i statistikken.

Før den egentlige dataindsamling gik i gang, blev der i sommeren 2016 gennemført en række pilottest med det formål at lade kursisterne afprøve skemaet og undersøge muligheden for at lade lærerne fra de involverede sprogskoler forstå udleveringen og vejledningen i besvarelsen af spørgeskemaet. Efter pilottesten var gennemført, evaluerede Danmarks Statistik projektet sammen med de involverede sprogskoler, herunder alle lærere og interviewere. Resultatet blev, at der blev tilføjet flere sprog til nogle skemaer, at lærere (fremfor interviewere) kom til at varetage den primære dataindsamling i hovedundersøgelsen, og at der blev sat lidt ekstra tid af i undervisningen til kursisters besvarelser.

Til brug for hovedundersøgelsen kontaktede Danmarks Statistik alle 61 sprogskoleafdelinger i Danmark, som anvender det administrative system Ludus. 56 ud af 61 af de kontaktede sprogskoleafdelinger valgte at deltage i undersøgelsen. Skolerne sendte herefter kursistlister til Danmarks Statistik, som derefter kunne sende landespecifikke skemaer retur. Kursisternes besvarelse af skemaerne foregik på sprogskolen, og lærerne sørgede for, at de udfyldte skemaer blev sendt retur til Danmarks Statistik.

2.3 Webundersøgelse

Som nævnt er en del af undersøgelsen gennemført som en webbaseret undersøgelse. Forventningen er, at man gennem Digital Post kommer i kontakt med de mere ressourcestærke indvandrere, da det antages, at man skal have et vist niveau inden for dansk sprogbrug samt kendskab til de offentlige systemer for at kunne benytte Digital Post. Desuden forventes det, at man rammer indvandrere, der har været i landet længere tid, end dem, der modtager et skema på sprogskolerne. De to indsamlingskilder kan med andre ord forventes at supplere hinanden godt.

Forud for webundersøgelsen blev der gennemført en pilot med en stikprøvestørrelse på 10.000 respondenter. For pilotundersøgelsen lå svarprocenten på 28 pct. Den fulde undersøgelse gennem Digital Post blev sendt ud til alle indvandrere for hvem uddannelsesoplysningerne manglede i registrene, dog på nær de individer, som får et spørgeskema gennem en sprogskole. Efter at resultaterne fra sprogskolerne var kommet ind, viste det sig, at ikke alle havde svaret (bl.a. pga. fravær fra undervisningen). Disse kursister fik efterfølgende tilsendt et spørgeskema via Digital Post, og fik dermed også mulighed for at indgå i webundersøgelsen.

2.4 Imputering og vægtning

Blandt de 176.126 indvandrere i Danmark, som Danmarks Statistik manglede uddannelsesoplysninger om pr. 30. juni 2016, er der som nævnt indsamlet besvarelser for 65.297, hvilket omvendt betyder, at der mangler oplysninger for de øvrige 110.829. En analyse af bortfaldet viser, at mænd er lidt underrepræsenterede i undersøgelsen (53 pct. blandt besvarelserne mod 55 pct. i populationen), mens kvinder er tilsvarende

overrepræsenterede. Det er især midaldrende kvinder, som er overrepræsenterede, mens det er yngre aldersgrupper (både mænd og kvinder), som er underrepræsenterede. I overensstemmelse hermed er det især gifte (med børn), som hyppigt svarer i modsætning til enlige. Der er også en tendens til, at der er flere besvarelser blandt personer, som er indvandret i de tidlige år (2005-2008) sammenlignet med de senere og en lidt højere svarandel blandt ikke-vestlige end vestlige indvandrere. Som ventet, givet undersøgelsens design, er der også en højere deltagelse blandt dem, som har gået på sprogskole.

For at give et så retvisende billede af den samlede uddannelsesfordeling blandt indvandrere som muligt er det valgt at tildele (imputere) uddannelsesniveaet for de indvandrere, hvor uddannelsesoplysningen mangler.

Imputering er en internationalt anerkendt metode, som benyttes ved spørgeskemaundersøgelser, når hele eller dele af besvarelsen mangler. Metoden betyder, at man ud fra andre respondenter med lignende karakteristika kan give et kvalificeret skøn for svarfordelingen blandt de respondenter, hvor besvarelsen mangler.² I bestræbelserne på at opnå en så præcis uddannelsesfordeling som muligt anvendes en lang række oplysninger ved imputeringen. Det drejer sig i det konkrete tilfælde om følgende registervariable: Danskkursusniveau, henvisningskategori til danskursus, partners uddannelse, familieforhold (herunder antallet af børn i familien og familietyper), køn, alder, oprindelsesland og jobtype.

De imputerede værdier indgår i de efterfølgende beregninger for alle de tabeller, som viser indvandreres uddannelsesfordelinger, jf. kapitel 3. I kapitel 4 er en del af analyserne baseret på en sammenstilling af uddannelsesniveau og jobtyper. Her vil det være uhensigtsmæssigt at inkludere de imputerede værdier, som jo bl.a. er baseret på information om netop jobtype. I stedet er der valgt at tage udgangspunkt i de personer, for hvem der foreligger faktisk indberettede uddannelsesoplysninger fra enten spørgeskema eller registre. Her er der i stedet anvendt vægte for at sikre repræsentativiteten inden for hver uddannelsesgruppe. Vægtene er dannet af Danmarks Statistik til brug for undersøgelsen og baserer sig på oplysninger om køn, alder, familietype, antal børn og oprindelsesland.

2.6 De nye uddannelseskilder

De nye uddannelsesoplysninger stammer som nævnt fra flere kilder, og i tabel 1 er vist et samlet overblik over disse kilder. Tabellen omfatter de 176.126 indvandrere,

² Imputeringen er foretaget af Danmarks Statistik, og den anvendte statistiske metode til implementeringen betegnes 'missForest' (Stekhoven et al., 2012). En sådan random forest-model består af en samling af enkelte modeller – såkaldte træer. Hvert træ konstrueres gennem to skridt, hvor man først via statistiske test beslutter, hvilke variable der skal splittes på, og efterfølgende beslutter, om data skal splittes yderligere (Strobl et al., 2009). Metoden er non-parametrisk forstået på den måde, at der ikke gøres specifikke model- eller fordelingsantagelser ved prædiktionen, og den er valgt, fordi en indledende test viste, at denne metode (blandt seks andre) gav den bedste prædiktion på den testede stikprøve.

som er kommet til Danmark efter 2004, og som Danmarks Statistik manglede uddannelsesoplysninger for pr. 30. juni 2016. Opgørelsen viser, hvorledes respondenternes svar angående deres egen uddannelse fordeler sig fra de forskellige indsamlede kilder. Respondenternes svar er her inddelt efter Danmarks Statistiks almindelige uddannelsesklassificering, og de enkelte uddannelseskategorier er nærmere beskrevet i næste kapitel.

Som det fremgår af tabellen, har 11.146 kursister fra landets sprogskoler svaret på et landespecifikt sprogschema. Som ventet er der ganske mange i gruppen (45 pct.), som har angivet et svar, som indebærer, at de højest har fuldført en grundskoleuddannelse, for en dels vedkommende kan grundskolen alene være påbegyndt, men ikke fuldført. Blandt de kursister, som har svaret på det dansk/engelske skema, er der væsentligt færre med grundskole (15 pct.), men derimod flere, som har især en mellemlang videregående uddannelse (34 pct.), mens 22 pct. svarer, at de har en lang videregående uddannelse. Som man ville forvente, er der altså flere med en længere uddannelse blandt de indvandrere på sprogskolerne, som har besvaret det dansk/engelske spørgeskema. En oplagt forklaring på dette kan være, at det er nemmere at tilegne sig dansk, hvis man har mere skolegang bag sig. Ligesom det at kunne engelsk kan være en forudsætning for at kunne gennemføre en længerevarende uddannelse.

Blandt de besvarelser, som er indkommet i webundersøgelsen, hvor indvandrere har responderet på Danmarks Statistiks henvendelse via e-Boks, er der som ventet en noget anden uddannelsesprofil, end blandt især de sprogskoleelever, som besvarede

Tabel 1. Kilder anvendt til bestemmelse af højeste fuldførte uddannelse for 15-65-årige indvandrere uden tilgængelige uddannelsesoplysninger, 30. juni 2016. Procent

	Lande- skema	Dansk/ engelsk skema	WEB	STAR (jobcentre)	Svar i alt	Impute- rede	I alt
Antal observationer	11.146	4.513	37.366	20.213	65.297	110.829	176.126
Grundskole	45	15	12	33	23	18	20
Gymnasial uddannelse	12	11	7	15	10	13	12
Erhvervsfaglig udd.	15	8	10	15	12	14	13
Kort videregående udd.	1	10	11	-	7	9	8
Ml. videregående udd.	19	34	29	21	26	19	22
Lang videregående udd.	8	22	30	15	23	28	26
I alt	100	100	99	99	101	101	101

Kilde: Egne beregninger baseret på data fra Danmarks Statistik.

Note: Kategorien 'grundskole' inkluderer en del respondenter, som måske nok har deltaget i, men ikke har fuldført en grundskoleuddannelse. Der er samlet set 1.649 personer, hvor de indsamlede uddannelsesoplysninger ikke har kunnet kodes. De indgår i opgørelsen i gruppen af imputerede svar. Tallene summer ikke til 100 som følge af afrunding.

spørgeskemaet på modersmålet. Blandt webrespondenterne er der en overvægt med enten mellemlange (29 pct.) eller lange (30 pct.) videregående uddannelser.

Endelig er der for gruppen af indvandrere uden (tidligere) registreret uddannelse til brug for undersøgelsen oplysninger fra STAR for i alt 20.213 personer. Danmarks Statistik har vurderet, at kvaliteten af disse data er lavere end fra de øvrige kilder, fordi der i vurderingen af uddannelsesniveaet er anlagt en individuel vurdering fra hver enkelt sagsbehandler på jobcentrene. Det kan fx medføre, at de samme uddannelsesniveauer for samme land vurderes forskelligt af forskellige sagsbehandlere. Sagsbehandlerne har ikke haft en vejledning til rådighed ved registreringerne, og de har ikke fået hjælp/vejledning fra kontoret for Vurdering og Anerkendelse af udenlandske uddannelser. Samlet set vurderes kvaliteten af disse data derfor som lavere end de øvrige indsamlede data fra undersøgelsen.

Derfor er det også valgt, at i de tilfælde, hvor der har været flere uddannelseskilder til rådighed, er det ikke uddannelsesoplysningerne fra STAR, som anvendes. Mere præcist er kilderne prioriteret i den rækkefølge (fra venstre mod højre), de er vist i tabel 1, dvs. med uddannelsesoplysninger fra landeskemaet først, dernæst oplysninger fra det dansk/engelsk skema, så webskemaet og til sidst oplysningerne fra STAR. Der indgår i alt 73.238 svar fra de fire nævnte kilder.

I kolonne "Svar i alt" er vist den samlede svarfordeling for respondenterne ved anvendelse af ovenstående prioriteringsliste af uddannelseskilder. Af fordelingen ses, at der samlet set blandt besvarelsene er 23 pct. med henholdsvis en grundskoleuddannelse og en lang videregående uddannelse. I opgørelsen indgår i alt 65.297 personer, og sammenholdt med de fire kilder fremgår det således også, at der er 7.941 tilfælde, hvor der foreligger mere end én kilde til uddannelsesoplysningerne. I langt de fleste tilfælde (96 pct.) er der tale om, at det er oplysninger fra STAR, som overlapper med de indsamlede oplysninger fra spørgeskemaerne. Sammenholder man uddannelsesfordelingen fra hhv. spørgeskema og STAR for de ledige indvandrere, så viser forskellen sig især at være, at op mod 12 pct. ifølge spørgeskemaet har en kort videregående uddannelse, mens der ikke er nogen ifølge STAR. Andelen med især grundskole, men også gymnasiale uddannelser, er højere i opgørelsen fra STAR, mens der kun er mindre afvigelser, når det gælder de øvrige uddannelsestyper.

Som tidligere nævnt dækker de nye uddannelsesoplysninger i alt 37 pct. af de indvandrere, man gerne vil kende uddannelsesfordelingen for, og derfor har Danmarks Statistik imputeret uddannelsesoplysningerne for de øvrige 110.829 personer. Sammenholdt med de faktiske besvarelser er der lidt færre med grundskoleuddannelse og mellemlange videregående uddannelser og lidt flere i øvrige kategorier, hvilket altså skyldes forskelle i observerbare karakteristika imellem dem, som er med i undersøgelsen, og dem, som ikke er.

Den samlede skønnede uddannelsesmæssige fordeling blandt de 176.126 indvandrere, der ikke tidligere har været uddannelsesoplysninger for i Danmarks Statistik, er vist i sidste kolonne. Det ses her, at 20 pct. vurderes at have en grundskoleuddan-

nelse, mens 12 pct. har en gymnasial uddannelse. Yderligere 13 pct. skønnes at have en erhvervsfaglig uddannelse, mens andelen med hhv. kort -, mellemlang - og lang videregående uddannelse er 8, 22 og 26 pct. Det skal understreges, at tabel 1 selvsagt ikke giver et billede af den samlede uddannelsesmæssige fordeling for indvandrere i Danmark, idet der jo her ikke indgår oplysninger for alle de (andre) indvandrere, som man tidligere har indsamlet uddannelsesoplysninger for. De er derimod inddraget i det næste kapitel.

Af kapitlet her fremgår også, at uddannelsesopgørelsen for indvandrere med uddannelse opnået uden for Danmark langt fra har den præcisionsgrad, som præger de danske uddannelsesregistre, hvor uddannelsesretninger kan bestemmes på et meget detaljeret niveau. Til trods for dette kan det være meget nyttigt at indsamle indvandreres uddannelsesoplysninger, for som kapitlet også har illustreret, tegner der sig et billede af ganske store variationer i uddannelsesniveaet afhængigt af, hvem man er i kontakt med, og derfor er der heller ingen grund til at tro, at de indvandrere, som har taget deres uddannelse i Danmark, udgør et repræsentativt billede af alle indvandrere i Danmark. Tværtimod, kan man sige, er det meget vigtigt at få skabt et samlet billede af uddannelsesfordelingen, som er så retvisende som muligt ud fra de forskellige kilder, som er til rådighed. Det er netop emnet for næste kapitel.

3 Indvandreres uddannelse

Når indvandrere ankommer til Danmark, kan et af de mest afgørende forhold for deres efterfølgende integration og virke være, hvilken uddannelse de medbringer. I et samfund som det danske, hvor uddannelsesforløb, i hvert fald for yngre generationer, kan bestemmes med meget stor detaljeringsgrad, kan det derfor virke overraskende, at man som beskrevet i foregående kapitel ikke har haft uddannelsesinformation tilgængelig for ca. 176.000 indvandrere, som er ankommet til Danmark efter 2004.

Formålet med indeværende kapitel er at give et overblik over den samlede uddannelsesfordeling blandt de ca. 406.000 25-64-årige indvandrere i Danmark i dag, når både de tidligere og de nye uddannelsesoplysninger inddrages. Blandt de ca. 230.000 indvandrere, som Danmarks Statistik også tidligere har haft tilgængelige uddannelsesoplysninger for, stammer uddannelsesoplysningerne for ca. halvdelen af de kommende fra de danske uddannelsesregistre, hvor især indvandrere, som er kommet til Danmark i en ung alder, indgår, fordi de jo i lighed med jævnaldrende elever af dansk oprindelse har gået i skole i Danmark. For ca. 30 pct. stammer oplysningerne fra andre kilder, herunder de tidligere spørgeskemaundersøgelser frem til 2004, mens uddannelsesoplysningerne for de sidste ca. 20 pct. er klassificeret på basis af en imputering af uddannelsesniveautet i stil med den omtalte metode i kapitel 2. Uddannelsesopgørelsen bygger dermed i en række tilfælde på oplysninger, som ikke er tredjepartsindberetninger, men derimod er selvrapporterede og i nogle tilfælde også imputerede. Derfor skal den uddannelsesfordeling, som præsenteres i det følgende, heller ikke betragtes som en fuldstændig eksakt opgørelse, men derimod som det bedste bud på den aktuelle uddannelsesfordeling blandt indvandrere i Danmark.

I tabel 2 er vist uddannelsesfordelingen for alle i Danmark, som var mellem 25-64 år den 30. juni 2016. Opgørelsen bygger på alle tilgængelige uddannelsesoplysninger, inklusive de nye oplysninger indsamlet blandt indvandrere, som er beskrevet ovenfor. Befolkningen er i opgørelsen opdelt efter, om man har dansk eller udenlandsk oprindelse, herunder om man stammer fra et vestligt eller ikke-vestligt land.³⁴ Der indgår i opgørelsen ca. 158.000 vestlige og 248.000 ikke-vestlige indvandrere, mens efterkommer-grupperne er væsentligt mindre og udgøres af 6.800 og 24.900 personer med hhv. vestlig og ikke-vestlig oprindelse. Gruppen med dansk oprindelse er selvsagt langt den største, her indgår lidt over 2,5 mio. personer.

3 Personer med dansk oprindelse (betegnet "danskere") omfatter alle, som har mindst én forælder, som både er dansk statsborger og født i Danmark. Man betegnes i opgørelsen som efterkommer, hvis man er født i Danmark, men ingen af ens forældre er både dansk statsborgere og født i Danmark, jf. Danmarks Statistik (2016).

4 Vestlige lande omfatter: Andorra, Australien, Canada, Island, Liechtenstein, Monaco, New Zealand, Norge, San Marino, Schweiz, USA, Vatikanstaten, Belgien, Bulgarien, Cypern, Danmark, Estland, Finland, Frankrig, Grækenland, Irland, Kroatien, Letland, Litauen, Luxembourg, Malta, Nederlandene, Polen, Portugal, Rumænien, Slovakiet, Slovenien, Spanien, Storbritannien, Sverige, Tjekkiet, Tyskland, Ungarn og Østrig.

Den viste uddannelsesfordeling i tabel 2 følger inddelingen i hovedgrupper, som de er defineret i Disced-15 -klassificeringen, jf. Danmarks Statistik (2017). 'Grundskole' omfatter her uddannelsesforløb, som svarer til folkeskolens 0.-10. klasse, mens 'gymnasiale uddannelser' omfatter gymnasiale og erhvervsgymnasiale uddannelser som STX, HF og HTX. 'Erhvervsuddannelser' er af 2-4 års varighed efter grundskolen og foregår typisk i vekselvirkning mellem skole og praktik. I denne gruppe indgår eksempelvis tømrere, gartnere samt social- og sundhedshjælpere. De 'korte videregående uddannelser' varer 2-3 år, og omfatter eksempelvis laboranter, datamatikere og byggeteknikere. De 'mellemlange videregående uddannelser' tager 3-4½ år, som fx pædagog-, folkeskolelærer- og journalistuddannelserne. Mens 'lange videregående uddannelser' typisk varer 5 år og bl.a. omfatter universitetsuddannelser, som fx jurister og læger. I alle opgørelser i denne publikation indgår personer med en ph.d.-uddannelse også i gruppen med lang videregående uddannelse.

Af opgørelsen i tabel 2 ses, at 19 pct. af befolkningen med dansk oprindelse har grundskole som højeste fuldførte uddannelse, mens yderligere 6 pct. også har afsluttet en gymnasial uddannelse, men altså ingen efterfølgende kompetencegivende uddannelse. Den største andel (38 pct.) har en erhvervsfaglig uddannelse. Dertil kommer, at 5 pct. af danskerne har en kort videregående uddannelse, 21 pct. har en mellemlang videregående uddannelse og 11 pct. har en lang videregående uddannelse.

For personer af dansk oprindelse er uddannelsesbaggrunden kendt for stort set alle, kun 1 pct. har uoplyst uddannelse. For indvandrerne er andelen lidt højere, 5-7 pct.,

Tabel 2. Befolkningens højeste fuldførte uddannelse for 25-64 årige, 30. juni 2016. Procent

	Indvandrere		Efterkommere		Danskere
	Vestlige	Ikke-vestlige	Vestlige	Ikke-vestlige	
Antal observationer	158.169	247.984	6.762	24.878	2.505.194
Grundskole	7	32	15	30	19
Gymnasial uddannelse	8	9	11	13	6
Erhvervsfaglig udd.	23	20	20	22	38
Kort videregående udd.	8	5	5	5	5
Ml. videregående udd.	21	15	21	18	21
Lang videregående udd.	27	14	17	9	11
Uoplyst	7	5	10	3	1
I alt	101	100	99	100	101

Note: I opgørelsen indgår også imputerede værdier. Kategorien 'grundskole' inkluderer en mindre andel indvandrere, som ikke har en fuldført uddannelse. Personer med 'uoplyst' uddannelse omfatter ikke personer indvandret efter 2004. Tallene summer ikke til 100 som følge af afrunding.

Kilde: Egne beregninger baseret på data fra Danmarks Statistik.

hvilket især skyldes, at der er en del med uoplyst uddannelse blandt de indvandrere, som er kommet til Danmark før 2004, og som derfor ikke er omfattet af den nye spørgeskemaundersøgelse. Ligeledes er der en gruppe af senere indvandrede, som pt. er i gang med en uddannelse i Danmark, men altså ikke har afsluttet den endnu, og hvor højeste fuldførte uddannelse derfor også er ukendt.

Blandt både vestlige og ikke-vestlige indvandrere er andelen med en erhvervsfaglig uddannelse væsentlig lavere end blandt danskere. For vestlige indvandrere er andelen 23 pct. mod 20 pct. for ikke-vestlige indvandrere. Det kan dels skyldes forskelle i opbygningen af uddannelsessystemer, hvor Danmark har en lang tradition for netop brugen af erhvervsuddannelser, dels en selektion i hvem der er udvandret til Danmark.

I opgørelsen i tabel 2 ses det, at der især blandt vestlige indvandrere er mange (27 pct.), som har en lang videregående uddannelse, mens andelen, som alene har en grundskoleuddannelse, er tilsvarende lav (7 pct.). Andelen, som alene har en grundskoleuddannelse, er derimod høj (32 pct.) blandt ikke-vestlige indvandrere, mens andelen, som har en mellemlang (15 pct.) eller lang videregående uddannelse (14 pct.), ligger henholdsvis lidt under og lidt over niveauet for danskere. Efterkommernes uddannelsesmønster ligner i betydeligt omfang fordelingerne for hhv. vestlige og ikke-vestlige indvandrere, men man skal være opmærksom på, at især ikke-vestlige efterkommere gennemsnitlig er yngre og derfor kan lidt flere fra denne gruppe forventes at afslutte en erhvervsfaglig eller videregående uddannelse senere.⁵

3.1 Uddannelsesmønsteret for indvandrermand og -kvinder

I det følgende skal der ses nærmere på uddannelsesmønsteret for indvandrergruppen. I tabel 3 er indvandrerens uddannelsesfordeling derfor opdelt på køn. Opdelingen tegner et billede af, at der grundlæggende er en meget lige uddannelsesfordeling blandt mænd og kvinder fra ikke-vestlige lande. Der er for begge køn en høj andel, som alene har en grundskoleuddannelse, og den største forskel gælder andelen med en mellemlang videregående uddannelse, som for mændene er 12 pct. mod kvindernes 17 pct.

Blandt de vestlige indvandrere er andelen med en lang videregående uddannelse høj for begge køn, men der er væsentlig flere kvinder (25 pct.) end mænd (18 pct.), som har en mellemlang videregående uddannelse. Til gengæld er der flere mænd (26 pct.) end kvinder (19 pct.), som har en erhvervsfaglig uddannelse. At der er flere kvinder, som har mellemlange videregående uddannelser, end mænd, som omvendt oftere har erhvervsfaglige uddannelser, er et træk, som også kendes fra personer af dansk oprindelse, jf. Danmarks Statistik (2016b). Mange af de typiske ”kvindefag” som eksempelvis sygeplejersker og pædagoger indgår i gruppen af mellemlange uddannelser, mens de mandsdominerede håndværksfag, som elektrikere, murere og mekanikere tilhører gruppen af erhvervsfaglige uddannelser.

⁵ Gennemsnitsalderen for de implicerede i tabel 2 er hhv. 41 og 32 år for vestlige og ikke-vestlige efterkommere mod 40 og 41 år for tilsvarende indvandrere og 45 år for personer af dansk oprindelse.

Tabel 3. Indvandreres højeste fuldførte uddannelse for 25-64-årige indvandrere, 30. juni 2016. Procent

	Mænd		Kvinder	
	Vestlige	Ikke-vestlige	Vestlige	Ikke-vestlige
Antal observationer	84.418	120.184	73.751	127.800
Grundskole	7	33	6	32
Gymnasial uddannelse	8	9	7	9
Erhvervsfaglig udd.	26	19	19	21
Kort videregående udd.	9	5	7	5
Ml. videregående udd.	18	12	25	17
Lang videregående udd.	26	16	28	12
Uoplyst	7	5	7	5
I alt	101	99	99	101

Note: I opgørelsen indgår også imputerede værdier. Kategorien 'grundskole' inkluderer en mindre andel indvandrere, som ikke har en fuldført uddannelse. Personer med 'uoplyst' uddannelse omfatter ikke personer indvandret efter 2004. Tallene summer ikke til 100 som følge af afrunding

Kilde: Egne beregninger baseret på data fra Danmarks Statistik.

Alder kan være en afgørende parameter i forhold til, hvilken uddannelse man har fuldført, idet længerevarende uddannelser i sagens natur kræver en vis alder. Derfor er der i tabel 4 vist en opgørelse over den gennemsnitlige alder for de indvandrere, som indgik i tabel 3. Af tabellen fremgår, at den gennemsnitlige alder for vestlige indvandrere er 40 år for begge køn, mens ikke-vestlige kvinder og mænd er en anelse ældre, henholdsvis 41 og 42 år.

Ser man på den gennemsnitlige alder for forskellige uddannelsesgrupper, fremgår det, at indvandrere med grundskole, erhvervsfaglige og korte videregående uddannelser generelt er lidt ældre end indvandrere med mellemlange og lange videregående uddannelser. At uddannelse tager tid og derfor kræver højere alder ser altså ikke ud til at være det dominerende træk bag uddannelsesfordelingen. Det kan hænge sammen med den modgående tendens, at uddannelsesniveaet generelt er steget over tid, og at det derfor for ældre årgange kan være mindre almindeligt med en længerevarende uddannelse.

Et andet, og mere afgørende forhold for uddannelsesfordelingen end alder, er formentlig, at der for indvandrere fra forskellige lande vil være en stor variation i uddannelsesstraditioner og -muligheder. Alene blandt de mere velstillede lande, som indgår i en opgørelse fra OECD, er der ganske store forskelle landene imellem mht., hvor stor en andel af befolkningen, som har en videregående uddannelse, jf. OECD (2016). Inkluderer man mindre velstillede lande, bliver uddannelsesvariationen selvsagt endnu større. Derfor kan det heller ikke undre, at andelen med en lang eller en mellemlang videregående uddannelse i tabel 2 er meget højere (48 pct.) for indvandrere fra de

Tabel 4. Indvanderes gennemsnitlige alder fordelt på højeste fuldførte uddannelse for 25-64-årige indvandrere, 30. juni 2016

	Mænd		Kvinder	
	Vestlige	Ikke-vestlige	Vestlige	Ikke-vestlige
Antal observationer	84.418	120.184	73.751	127.800
Grundskole	43	41	44	43
Gymnasial uddannelse	37	42	38	41
Erhvervsfaglig udd.	43	46	46	44
Kort videregående udd.	42	44	43	41
Ml. videregående udd.	38	40	39	38
Lang videregående udd.	38	38	36	37
Uoplyst	36	45	34	43
I alt	40	42	40	41

Note: I opgørelsen indgår også imputerede værdier. Kategorien 'grundskole' inkluderer en mindre andel indvandrere, som ikke har en fuldført uddannelse. Personer med 'uoplyst' uddannelse omfatter ikke personer indvandret efter 2004. Kilde: Egne beregninger baseret på data fra Danmarks Statistik.

forholdsvis velstillede vestlige lande end for de generelt mindre velstillede ikke-vestlige indvandrere (29 pct.).

I den sammenhæng er det naturligvis også relevant, hvor længe man har været i Danmark, måske især for ikke-vestlige indvandrere, fordi uddannelsesmulighederne i Danmark er mange, og undervisningen er gratis. Det kunne tale for, at længere opholdstid i Danmark også giver længere uddannelse. Helt så enkelt er det imidlertid ikke. I tabel 5 er vist opholdstiden målt som antallet af år, siden man (første gang) indvandrede til Danmark. Opholdstiden er her lang (hhv. 22 og 20 år) for ikke-vestlige mænd og kvinder med en erhvervsfaglig uddannelse, men opholdstiden er ligeledes lang for personer med grundskole. Og sammenligner man indvandrere med grundskole, kort og lang videregående uddannelse, ser man, at opholdstiden er kortest blandt indvandrere med lang videregående uddannelse. Eneste undtagelse er de ikke-vestlige mænd, hvor den gennemsnitlige opholdstid er lidt længere (19 vs. 17 år) for personer med kort videregående uddannelse end personer med grundskole.

3.2 Uddannelse fra ind- og udland

Om indvanderne i opgørelsen har taget deres uddannelse i Danmark, og hvordan det i givet fald hænger sammen med den overordnede uddannelsesfordeling, giver tabel 6 et indblik i. Som nævnt er der en del blandt dem, som ikke har taget en uddannelse i Danmark, hvor uddannelsesniveaet er ukendt, hvilket man skal have in mente, når man sammenligner uddannelsesfrekvenserne. Men til trods for dette viser tabellen, at

Tabel 5. Indvandreres gennemsnitlige opholdstid (målt i år) fordelt på højeste fuldførte uddannelse for 25-64-årige indvandrere pr. 30. juni 2016

	Mænd		Kvinder	
	Vestlige	Ikke-vestlige	Vestlige	Ikke-vestlige
Antal observationer	84.418	120.184	73.751	127.800
Grundskole	16	17	18	17
Gymnasial uddannelse	11	18	12	16
Erhvervsfaglig udd.	12	22	17	20
Kort videregående udd.	9	19	11	15
Ml. videregående udd.	9	15	12	13
Lang videregående udd.	8	9	8	10
Uoplyst	11	21	9	17
I alt	10	17	12	16

Note: I opgørelsen indgår også imputerede værdier. Kategorien 'grundskole' inkluderer en mindre andel indvandrere, som ikke har en fuldført uddannelse. Personer med 'uoplyst' uddannelse omfatter ikke personer indvandret efter 2004. Kilde: Egne beregninger baseret på data fra Danmarks Statistik.

der blandt indvandrermand fra vestlige lande er en stor overvægt, 4 ud af 5 (67.000 ud af 84.000), som har taget deres uddannelse i udlandet, og i denne gruppe er der ganske mange (28 pct.), som har en erhvervsuddannelse. I den mindre gruppe, som har taget uddannelsen i Danmark, er der derimod en høj andel, som har hhv. en mellemlang og en lang videregående uddannelse (24 og 36 pct.).

Blandt mænd fra ikke-vestlige lande er det 'kun' 2 ud af 3 (80.000 ud af 120.000), som har taget deres uddannelse i udlandet. En del af forklaringen kan være, at ikke-vestlige indvandrere har sværere ved at overføre deres kvalifikationer direkte fra hjemlandet til det danske arbejdsmarked, men det kan også være afgørende, at opholdstiden i Danmark, som tidligere vist, er væsentligt højere for ikke-vestlige end vestlige indvandrere. Ser man på uddannelsesfordelingen for ikke-vestlige mænd, er der flere med især mellemlange videregående og erhvervsfaglige uddannelser blandt dem med dansk uddannelse, mens andelen, som alene har en grundskoleuddannelse, er lidt lavere (31 vs. 34 pct.).

Også for vestlige kvinder er det ca. 2 ud af 3 (48.000 vs. 74.000), som har taget deres uddannelse i udlandet. Og der ser ud til at være en tendens til, at der især er flere med mellemlange videregående uddannelser blandt dem med uddannelse fra Danmark (33 vs. 21 pct.), mens der omvendt er færre (10 vs. 3 pct.), som alene har en gymnasial uddannelse.

De største forskelle i uddannelsesfordelingerne mellem dem, som har dansk og udenlandsk uddannelse, ses imidlertid for ikke-vestlige kvinder. Også her har 2 ud af 3

(85.000 ud af 128.000) afsluttet deres uddannelse i udlandet, jf. tabel 6. Andelen, som har en erhvervsfaglig uddannelse, er markant højere (36 vs. 13 pct.) for dem med dansk uddannelse, og det gælder til en vis grad også for dem med mellemlange uddannelser (22 vs. 14 pct.), mens der omvendt er betydeligt færre, som har en grundskoleuddannelse (17 vs. 39 pct.).

I betragtning af, at de ikke-vestlige kvinder, som har en dansk uddannelse, i gennemsnit har været 20 år i Danmark, mod 14 år for de kvinder, der har en udenlandsk uddannelse, så skyldes forskellen nok især, at mange indvandrerkvinder, der er kommet til Danmark som børn, i vidt omfang har erhvervet sig mere uddannelse end andre ikke-vestlige kvinder, som er kommet til Danmark som voksne. Det bekræftes også af en række tidligere undersøgelser, som viser, at blandt andengenerationsindvandrere er det især pigerne, som har haft en stigende uddannelsesdeltagelse over tid, og pigerne opnår gennemgående også bedre karakterer i folkeskolen end drengene, jf. Tranæs (2008), Danmarks Statistik (2016b). Det er især sprogfagene pigerne klarer sig bedre i, mens drengene, også ifølge Pisa-testen, scorer højere i matematik og naturfag, jf. Greve og Krassel (2017).

Opsummerende kan det fastslås, at for indvandrermands vedkommende er der ikke de helt store forskelle i fordelingen af dansk og medbragt uddannelse. For de

Tabel 6. Indvandreres højeste fuldførte uddannelse for 25-64-årige indvandrere afhængigt af, om de har taget deres uddannelse i Danmark, 30. juni 2016. Procent

	Mænd				Kvinder			
	Vestlige		Ikke vestlige		Vestlige		Ikke vestlige	
Dansk uddannelse?	Nej	Ja	Nej	Ja	Nej	Ja	Nej	Ja
Antal observationer	67.128	17.290	79.967	40.217	48.242	25.509	84.783	43.017
Grundskole	7	7	34	31	7	5	39	17
Gymnasial uddannelse	9	4	10	7	10	3	11	6
Erhvervsfaglig udd.	28	20	16	24	18	21	13	36
Kort videregående udd.	9	8	5	6	7	6	4	5
Ml. videregående udd.	17	24	10	15	21	33	14	22
Lang videregående udd.	23	36	17	15	27	32	11	14
Uoplyst	8		8		11		8	
I alt	101	99	100	98	101	100	100	100

Note: I opgørelsen indgår også imputerede værdier. Kategorien 'grundskole' inkluderer en mindre andel indvandrere, som ikke har en fuldført uddannelse. Personer med 'uoplyst' uddannelse omfatter ikke personer indvandret efter 2004. Tallene summer ikke til 100 som følge af afrunding

Kilde: Egne beregninger baseret på data fra Danmarks Statistik.

ikke-vestlige kvinders vedkommende er dem med dansk uddannelse til gengæld noget bedre uddannet end dem med medbragt uddannelse.

3.3 Uddannelse og opholdsgrundlag

I forlængelse af de foregående uddannelsesopgørelser kan man også inddеле indvandrere på baggrund af deres opholdsgrundlag og på den måde kæde årsagen til, at de oprindeligt er kommet til Danmark, sammen med deres aktuelle uddannelsesniveau. En sådan opgørelse er vist i tabel 7, som omfatter alle indvandrere for hvem opholdsgrundlaget er kendt, hvilket er tilfældet for indvandrere ankommet til Danmark efter 1996. Nordiske statsborgere er dog ikke med i opgørelsen, da statsborgere fra Norden siden oprettelsen af den fælles pasunion i 1954 ikke har behøvet en opholdstilladelse for at bosætte sig i Danmark, og de har følgelig heller ikke noget opholdsgrundlag. For alle andre end netop nordiske statsborgere har Udlændingestyrelsen siden 1997 registreret opholdsgrundlaget. Inddelingen, som er vist i tabel 7, bygger på det juridiske grundlag, som ligger bag tildelingen af ophold til indvandrere i henhold til Udlændingelovens bestemmelser. Hvis en person er indvandret til Danmark flere gange eller blot har haft forskellige typer af opholdsgrundlag, så er det første opholdsgrundlag, som her er anvendt. Opgørelsen omfatter pr. 30. juni 2016 i alt ca. 255.000 personer i alderen 25 til 64 år.

Af tabellen ses, at den største gruppe på næsten 97.000 indvandrere har fået opholdstilladelse i Danmark i henhold til reglerne for vandrende arbejdstagere i EU/EØS.

Tabel 7. Indvandreres højeste fuldførte uddannelse fordelt på opholdsgrundlag, for 25-64-årige indvandrere, 30. juni 2016. Procent

	Asyl	Erhverv	EU/EØS	Familie-sammenføring	Studie	Øvrige
Antal observationer	38.296	26.992	96.811	60.608	30.040	2.641
Grundskole	53	6	6	34	7	27
Gymnasial uddannelse	10	4	8	12	6	10
Erhvervsfaglig udd.	14	13	21	21	10	19
Kort videregående udd.	3	3	8	5	7	4
Ml. videregående udd.	10	18	20	14	30	18
Lang videregående udd.	5	53	31	8	31	16
Uoplyst	4	3	7	5	9	7
I alt	99	100	101	99	100	101

Note: I opgørelsen indgår også imputerede værdier. Kategorien 'grundskole' inkluderer en mindre andel indvandrere, som ikke har en fuldført uddannelse. Personer med 'uoplyst' uddannelse omfatter ikke personer indvandret efter 2004. Tallene summer ikke til 100 som følge af afrunding

Kilde: Egne beregninger baseret på data fra Danmarks Statistik.

Den næststørste gruppe omfatter familiesammenføringer, idet der er ca. 61.000 i denne gruppe, mens antallet af flygtninge, som har modtaget asyl, er ca. 38.000 efterfulgt af 30.000 studerende og ca. 27.000 (fra ikke-EU-lande), som har modtaget opholdstilladelse for at arbejde.

Af tabellen fremgår, at der ser ud til at være meget store forskelle i uddannelsesfordelingen afhængigt af, hvilket opholdsgrundlag indvandrerne har. I gruppen 'Erhverv', dvs. ikke-EU-borgere, som har fået ophold for at arbejde, er det mere end halvdelen (53 pct.), som har en lang videregående uddannelse, mens kun ganske få (6 pct.) har en grundskoleuddannelse. I betragtning af, at opholdstilladelser i kategorien 'erhverv' i vidt omfang er begrænset til indvandrere med kompetencer på områder, hvor der er behov for udenlandsk arbejdskraft, er det ikke så overraskende, at der er mange højt uddannede i gruppen, som nærmest er skræddersyet til at imødegå ønskerne fra erhvervslivet.

Også blandt personer med ophold som studerende er der mange, som (efterfølgende) har fuldført en lang eller mellemlang videregående uddannelse, ca. 30 pct. i hver, mens der er relativt få (10 pct.) med en erhvervsfaglig uddannelse og kun få (7 pct.) med en grundskoleuddannelse. Blandt EU-borgerne er andelen med grundskoleuddannelse også lav (6 pct.), men flere (21 pct.) har en erhvervsfaglig uddannelse og hhv. 20 og 31 pct. har en mellemlang og lang videregående uddannelse. Samlet set har indvandrere med ophold i relation til studier, erhverv eller EU/EØS-borgerskab således ofte længere uddannelsesforløb bag sig.

Det modsatte viser sig at være tilfældet for især personer, som har fået asyl, dvs. flygtninge, og til en vis grad også familiesammenførte, mens gruppen af 'øvrige' uddannelsesmæssigt er lidt mere sammensat og bl.a. omfatter 27 pct. med en grundskoleuddannelse og hhv. 19, 18 og 16 pct. med erhvervsfaglig -, mellemlang videregående og lang videregående uddannelse.

Blandt flygtningene ser det ud til at være hele 53 pct., som alene har en grundskoleuddannelse, mens yderligere 10 pct. har en gymnasial uddannelse og 14 pct. en erhvervsfaglig uddannelse. Der er kun 18 pct., som har en videregående uddannelse, hvoraf 3 pct. har en kort videregående uddannelse, 10 pct. har en mellemlang og de sidste 5 pct. har en lang videregående uddannelse. En supplerende opgørelse viser, at den gennemsnitlige opholdstid blandt flygtninge med grundskole er ca. 7 år, mens den er mellem 9 og 14 år for andre uddannelsesgrupper blandt flygtninge. Derfor kan den kortere opholdstid i Danmark være medvirkende til, at nogle flygtninge endnu ikke har erhvervet sig mere uddannelse, en anden forklaring knytter sig til hjemlandet, og det skal der ses nærmere på nedenfor, idet de fleste af de flygtninge, som er kommet til Danmark efter 1996, stammer fra uroplagede egne af Mellemøsten, mens det i begyndelsen af 1990'erne var Jugoslavien, som var det primære afsenderland pga. den verserende borgerkrig. Med til det mere generelle billede af flygtningegruppens situation hører naturligvis også, at flygtninge har fået ophold i Danmark af humanitære årsager, og altså ikke har fået ophold for at afhjælpe flaskehalse på det danske

arbejdsmarked, eller er et led i en udveksling af studerende og arbejdstagere mellem medlemslande af en fælles union.

For de familiesammenførte er udlændingelovens bestemmelser om adgangen til Danmark udformet under hensyn til retten til et familieliv, som den er defineret i den europæiske menneskerettighedskonvention. For at blive familiesammenført til en person i Danmark skal man være nær slægtning, fx ægtefælle, partner eller (mindreårigt) barn til en person med opholdstilladelse i Danmark. Blandt familiesammenførte er der som tidligere nævnt ganske mange (34 pct.), hvis højeste fuldførte uddannelse er en grundskoleuddannelse. Yderligere 12 pct. har en gymnasial uddannelse, mens 21 pct. har en erhvervsfaglig uddannelse, hvilket er lige så mange som blandt EU/EØS-borgerne. Til gengæld er andelen med en videregående uddannelse mindre, i alt 27 pct., heraf har hhv. 5, 14 og 8 pct. en kort, mellemlang og lang videregående uddannelse.

Gruppen af familiesammenførte er tidligere vist at være ganske heterogent sammensat mht. køn, alder og oprindelsesland afhængigt af, hvem man er familiesammenført til, jf. Schultz-Nielsen (2016). Derfor er der i tabel 8 skelnet imellem, om indvandrerens er blevet familiesammenført til en flygtning, en (anden) indvandrer eller en person af dansk oprindelse.

Denne opgørelse baserer sig derfor på den overvældende majoritet på lidt over 60.000 familiesammenførte, hvor familiemedlemmer er oplyst i de danske registre. De fleste (23.380) er familiesammenført til en person af dansk oprindelse, mens yderligere 16.760 er familiesammenført til en flygtning og 20.612 til en indvandrer, som ikke har flygtningebaggrund.⁶

Som opgørelsen viser, er andelen, som alene har en grundskoleuddannelse, størst (47 pct.) blandt familiesammenførte til flygtninge, mens andelen er lidt lavere for familiesammenførte til andre indvandrere (38 pct.) og lavest for familiesammenførte til danskere (22 pct.). Blandt familiesammenførte til danskere ser andelen med en grundskoleuddannelse dermed kun ud til at være lidt højere end for personer med dansk oprindelse (19 pct.). Der er ligeledes flest af de familiesammenførte til flygtninge, som har en gymnasial uddannelse (15 pct.) mod hhv. 13 og 9 pct. for de, som er familiesammenført til andre indvandrere og danskere. Omvendt forholder det sig, når det gælder de erhvervsfaglige og videregående uddannelser, her er der flest blandt familiesammenførte til danskere, efterfulgt af familiesammenførte til andre indvandrere og slutteligt flygtninge. Det ser altså i vidt omfang ud til, at de forskelle i uddannelsesmønstret mellem eksempelvis flygtninge og danskere, vi så tidligere, også i ret vidt omfang genfindes for familiesammenførte til de samme grupper.

6 Ved flygtningebaggrund forstås personer med mindst et familiemedlem, som har fået ophold som flygtning, eller som i henhold til Danmarks Statistiks indikatorvariabel er indvandret fra et land, som i den pågældende periode kan betegnes som et flygtningeland.

Tabel 8. Højeste fuldførte uddannelse blandt 25-64 årige familiesammenførte indvandrere fordelt på deres familiære tilknytning, 30. juni 2016. Procent

	Familiesammenført til:		
	Flygtning	Anden indvandrer	Dansker
Antal observationer	16.760	20.612	23.380
Grundskole	47	38	22
Gymnasial uddannelse	15	13	9
Erhvervsfaglig udd.	17	21	24
Kort videregående udd.	3	5	7
Ml. videregående udd.	11	12	20
Lang videregående udd.	4	6	12
Uoplyst	4	5	7
I alt	101	102	100

Note: I opgørelsen indgår også imputerede værdier. Kategorien 'grundskole' inkluderer en mindre andel indvandrere, som ikke har en fuldført uddannelse. Personer med 'uoplyst' uddannelse omfatter ikke personer indvandret efter 2004. Tallene summer ikke til 100 som følge af afrunding.

Kilde: Egne beregninger baseret på data fra Danmarks Statistik.

3.4 Uddannelsesniveau for de 10 største nationaliteter

I tabel 9 er vist uddannelsesfordelingen for de fem største nationaliteter. Der er på undersøgelsestidspunktet ca. 29.300 indvandrere fra Polen, som dermed udgør den største gruppe af indvandrere i alderen 25-64 år, og som især siden EU's østudvidelse er kommet talstærkt til Danmark. Næsten halvdelen af polakkerne (46 pct.) har en erhvervsfaglig uddannelse, mens kun 8 pct. har hhv. en grundskole eller gymnasial uddannelse. Yderligere 5, 12 og 17 pct. har en kort, mellemlang eller lang videregående uddannelse.

Næststørste gruppe udgøres af de ca. 27.900 tyrkiske indvandrere, som især omfatter familiesammenførte til tidligere gæstarbejdere, men også kurdiske flygtninge fra Tyrkiet. I denne gruppe har over halvdelen (53 pct.) alene en grundskoleuddannelse, mens yderligere 7 pct. har en gymnasial uddannelse og 20 pct. en erhvervsfaglig uddannelse. Der er hhv. 3, 7 og 4 pct., som har en kort, mellemlang og lang videregående uddannelse. Den tyrkiske gruppe er blandt de grupper, som har været længst tid i Danmark. En supplerende opgørelse viser, at det i gennemsnit er 25 år siden, de kom til Danmark første gang, men den gennemsnitlige opholdstid er dog noget lavere for tyrkere med en gymnasial og lang videregående uddannelse.

Der er i Danmark også ganske mange (ca. 17.300) indvandrere fra det store EU-naboland, Tyskland. Uddannelsesniveaet er generelt højt for denne gruppe. Andelen, som alene har en grundskoleuddannelse, er lav (7 pct.), og mens andelen med en

Tabel 9. Indvandreres højeste fuldførte uddannelse blandt de fem største nationaliteter, for 25-64-årige indvandrere, 30. juni 2016-Procent

	Polen	Tyrkiet	Tyskland	Rumænien	Irak
Antal observationer	29.345	27.917	17.270	17.152	16.260
Grundskole	8	53	7	6	37
Gymnasial uddannelse	8	7	4	13	14
Erhvervsfaglig udd.	46	20	24	14	19
Kort videregående udd.	5	3	8	9	4
Ml. videregående udd.	12	7	19	37	13
Lang videregående udd.	17	4	31	15	8
Uoplyst	3	7	7	6	5
I alt	99	101	100	100	100

Note: I opgørelsen indgår også imputerede værdier. Kategorien 'grundskole' inkluderer en mindre andel indvandrere, som ikke har en fuldført uddannelse. Personer med 'uoplyst' uddannelse omfatter ikke personer indvandret efter 2004. Tallene summer ikke til 100 som følge af afrunding.
Kilde: Egne beregninger baseret på data fra Danmarks Statistik.

erhvervsfaglig uddannelse er ganske tæt på gennemsnittet for indvandrere i øvrigt (24 pct.), så er andelen med især en lang videregående uddannelse høj (31 pct.), mens 19 pct. har en mellemlang og 8 pct. en kort videregående uddannelse.

Antallet af rumænske indvandrere er især øget efter Rumæniens optagelse i EU-samarbejdet i 2007, og i gennemsnit er det 6 år siden, de første gang kom til Danmark. Antallet af rumænere er pr. 30. juni 2016 stort set på niveau med antallet af tyskere, omtrent 17.200. Også blandt de rumænske indvandrere er der meget få, som alene har en grundskoleuddannelse. Det drejer sig om 6 pct. Det er også en begrænset andel, som har en erhvervsfaglig uddannelse (14 pct.), mens andelen med en mellemlang videregående uddannelse er høj (37 pct.) og dermed betydeligt over niveauet for de øvrige viste landegrupper. Andelen med hhv. kort og lang videregående uddannelse er lavere, hhv. 9 og 15 pct.

De fleste af de ca. 16.300 indvandrere fra Irak er flygtninge eller familiesammenførte til flygtninge, som i gennemsnit har været 18 år i Danmark. De første kom i forbindelse med Irak-Iran krigen 1980-88, flere fulgte under Saddam Hussein-styret, ved de allieredes invasion i 2003 og ligeledes under de efterfølgende uroligheder. Som tabel 9 viser, har 37 pct. af irakerne grundskole som højeste fuldførte uddannelse, mens yderligere 14 pct. har gennemført en gymnasial uddannelse. Andelen med en erhvervsfaglig uddannelse er 19 pct., mens hhv. 4, 13 og 8 pct. har en kort, mellemlang eller lang videregående uddannelse.

I tabel 10 er uddannelsesfordelingen blandt de indvandrere, som repræsenterer de 6. til 10. største nationaliteter i Danmark, vist. I modsætning til den foregående tabel er der her, med undtagelse af Pakistan, alle tale om nationer, der har været stærkt præget af uro og krigshandlinger, og hvorfra Danmark har modtaget mange flygtninge.

De syriske flygtninge er især kommet under den verserende borgerkrig i Syrien, og det er den senest ankomne flygtningegruppe. De har i gennemsnit været i Danmark 4 år. Der er her en meget stor andel (66 pct.), som ikke har uddannelse ud over grundskoleniveau. Dertil kommer 10 pct., som har en gymnasial uddannelse, 5 pct. som har en erhvervsfaglig uddannelse, mens 1, 12 og 3 pct. har hhv. en kort, mellemlang og lang videregående uddannelse.

Mange fra Bosnien-Hercegovina kom til Danmark i forbindelse med den jugoslaviske borgerkrig i begyndelsen af 1990'erne eller i de efterfølgende år. De ca. 14.000 bosniere i alderen 25 til 64 år har i gennemsnit været ca. 20 år i Danmark. Den største andel (40 pct.) har en erhvervsfaglig uddannelse, mens 19 pct. har grundskole og 9 pct. en gymnasial uddannelse. Andelen med en videregående uddannelse er således 7, 15 og 8 pct. for hhv. kort, mellemlang og lang videregående uddannelse.

Den iranske flygtningegruppe begyndte for alvor at komme til Danmark i midten af 1980'erne. I dag er der ca. 13.400 iranere i Danmark i alderen 25 til 64 år, og de har i gennemsnit været 19 år i Danmark. Som for bosnierne er det ca. 18 pct., som har en grundskoleuddannelse, mens andelen med en erhvervsfaglig uddannelse er 17 pct. og dermed noget lavere end for bosnierne. Til gengæld er der flere blandt iranere, som

Tabel 10. Indvandreres højeste fuldførte uddannelse blandt de 6.-10. største nationaliteter, for 25-64-årige indvandrere, 30. juni 2016. Procent

	Syrien	Bosnien-Hercegovina	Iran	Libanon	Pakistan
Antal observationer	15.062	14.072	13.375	11.312	10.718
Grundskole	66	19	18	40	33
Gymnasial uddannelse	10	9	11	12	12
Erhvervsfaglig udd.	5	40	17	21	15
Kort videregående udd.	1	7	6	5	4
Ml. videregående udd.	12	15	19	10	11
Lang videregående udd.	3	8	22	5	20
Uoplyst	1	3	7	7	5
I alt	98	101	100	100	100

Note: I opgørelsen indgår også imputerede værdier. Kategorien 'grundskole' inkluderer en mindre andel indvandrere, som ikke har en fuldført uddannelse. Personer med 'uoplyst' uddannelse omfatter ikke personer indvandret efter 2004. Tallene summer ikke til 100 som følge af afrunding.

Kilde: Egne beregninger baseret på data fra Danmarks Statistik.

har en lang videregående uddannelse, det drejer sig om 22 pct. i alt.

Indvandrere med oprindelse fra Libanon er i realiteten ofte statsløse palæstinensere, som tidligere har været bosat i flygtningelejre i Libanon, men som især efter 1983 er kommet til Danmark. Der er i dag ca. 11.300 palæstinensere i alderen 25 til 64 år, og de har i gennemsnit været 25 år i Danmark. 40 pct. har grundskole som højeste fuldførte uddannelse, mens 12 pct. har en gymnasial uddannelse og 21 pct. en erhvervsfaglig uddannelse. Andelen med hhv. en kort-, mellemlang og lang videregående uddannelse er 5, 10 og 5 pct.

Også blandt de tidligere pakistanske gæstearbejdere og deres senere ankomne landsmænd er der en betydelig andel, 33 pct., som har en grundskoleuddannelse og 12 pct. som har en gymnasial uddannelse. I modsætning til den palæstinensiske gruppe er der imidlertid væsentligt flere her (20 pct.), som har en lang videregående uddannelse, mens lidt færre (15 pct.) har en erhvervsfaglig uddannelse. Gennemsnitligt har pakistanerne været 20 år i Danmark, men især blandt dem, som har en lang videregående uddannelse, er opholdstiden væsentligt kortere, i gennemsnit 8 år.

4 Indvandreres brug af deres uddannelse i Danmark

Hvordan man klarer sig på arbejdsmarkedet i Danmark, er i høj grad afhængig af den uddannelse, man har. Det gælder både i forhold til, om man er i beskæftigelse, og i forhold til den løn, man får. I det følgende ses der på, hvorvidt der for indvandrere gælder en tilsvarende sammenhæng mellem uddannelse, løn og beskæftigelse, som der gælder for etniske danskere. Dvs. der ses bl.a. på, hvorvidt det lykkes for indvandrere at få et job, hvor de udnytter deres uddannelsesmæssige niveau i samme grad, som det gælder for danskere.

4.1 Beskæftigelse og uddannelse

I dette afsnit er beskæftigelsestallene hentet fra RAS-registret. RAS står for den Registerbaserede Arbejdsstyrkestatistik, og er en individbaseret statistik, der opgør befolkningens primære tilknytning til arbejdsmarkedet ultimo november. I undersøgelsen her er det beskæftigelsen pr. november 2015, som opgørelsen bygger på. Antallet af personer, som indgår, er derfor også svagt ændret i forhold til det foregående kapitel. Med oplysninger fra RAS er det muligt at opdele befolkningen i tre socioøkonomiske grupper: beskæftigede, ledige og uden for arbejdsstyrken.

Tabel 11. Beskæftigelsesfrekvens blandt 25-64-årige fordelt på højeste fuldførte uddannelse, november 2015

	Vestlige	Mænd Ikke- vestlige	Danskere	Vestlige	Kvinder Ikke- vestlige	Danskere
Antal observationer	83.711	119.924	1.260.446	73.442	127.632	1.243.719
Grundskole	0,67	0,46	0,65	0,52	0,34	0,52
Gymnasial udd.	0,75	0,53	0,76	0,62	0,40	0,72
Erhvervsfaglig udd.	0,81	0,62	0,86	0,69	0,60	0,80
Kort videreg. udd.	0,76	0,62	0,90	0,67	0,55	0,86
Ml. lang videreg. udd.	0,76	0,65	0,88	0,68	0,59	0,85
Lang videreg. udd.	0,77	0,72	0,93	0,70	0,59	0,91
Uoplyst	0,63	0,47	0,46	0,56	0,39	0,34
I alt	0,76	0,57	0,82	0,66	0,48	0,77

Note: Opgørelsen af indvandreres uddannelsesmæssige niveau er baseret på både ikke-imputerede og imputerede værdier. Kilde: Egne beregninger baseret på data fra Danmarks Statistik.

Tabel 11 viser beskæftigelsesfrekvenser for indvandrere og danskere afhængig af deres uddannelsesmæssige niveau.

For både indvandrere og danskere er der en klar sammenhæng mellem det uddannelsesmæssige niveau og beskæftigelsesfrekvensen. For ikke-vestlige mænd mellem 25 og 64 år, der maksimalt har en grundskoleuddannelse, er der kun 46 pct., der er i beskæftigelse. For kvinderne er beskæftigelsen helt nede på 34 pct. For de ikke-vestlige mænd med en lang videregående uddannelse er der til gengæld 72 pct., der er i beskæftigelse, og for kvinderne er der 59 pct. Dvs. overordnet set er der en tilsvarende sammenhæng mellem uddannelsesniveau og beskæftigelse for indvandrere som for danskere. De vestlige indvandrere skiller sig lidt ud ved, at sammenhængen mellem uddannelse og beskæftigelse er mindre markant end for de andre grupper. Det ses bl.a. ved, at de vestlige indvandrere med en grundskoleuddannelse har samme niveau af beskæftigelse som danskere, der har en grundskoleuddannelse. Det kan afspejle, at også forholdsvist lavt uddannede vestlige indvandrere i høj grad kommer til Danmark for at arbejde. Til gengæld har de vestlige indvandrere med en videregående uddannelse ikke samme høje beskæftigelsesniveau som danskere med et tilsvarende uddannelsesniveau.

Der kan være flere mulige forklaringer på, at indvandreres beskæftigelse ligger lavere end danskeres. Det kan fx være manglende sprogkunderskaber, manglende netværk, eller, som der ses på nedenfor, at medbragt uddannelse ikke har den samme værdi på arbejdsmarkedet som en dansk uddannelse. En mulig forklaring kan også være, at en del indvandrere er nyankommet til Danmark, og der kan gå lidt tid, inden de får fodfæste på arbejdsmarkedet. I tabel 12 illustreres derfor beskæftigelsesfrekven-

Tabel 12. Beskæftigelsesfrekvens blandt 25-64-årige indvandrere, ankommet til Danmark inden november 2010, fordelt på højeste fuldførte uddannelse i 2016

	Vestlige	Mænd Ikke- vestlige	Danskere	Vestlige	Kvinder Ikke- vestlige	Danskere
Antal observationer	45.600	89.192	1.260.446	46.442	98.189	1243719
Grundskole	0,65	0,51	0,65	0,51	0,35	0,52
Gymnasial udd.	0,73	0,55	0,76	0,62	0,41	0,72
Erhvervsfaglig udd.	0,80	0,62	0,86	0,71	0,61	0,80
Kort videreg. udd.	0,74	0,62	0,90	0,70	0,59	0,86
Ml. lang videreg. udd.	0,76	0,68	0,88	0,72	0,63	0,85
Lang videreg. udd.	0,80	0,72	0,93	0,77	0,67	0,91
Uoplyst	0,71	0,47	0,46	0,61	0,38	0,34
I alt	0,76	0,59	0,82	0,70	0,50	0,77

Note: Opgørelsen af indvandreres uddannelsesmæssige niveau er baseret på både imputerede og ikke-imputerede værdier. Kilde: Egne beregninger baseret på data fra Danmarks Statistik.

ser for indvandrere, der er indvandret til Danmark inden november 2010 – dvs. de har haft over 5 år til at få fodfæste på arbejdsmarkedet.

Generelt set gør det ikke den helt store forskel, om der kun ses på beskæftigelsesfrekvenser for indvandrere, der har været i Danmark i over 5 år, eller om der ses på alle indvandrere. For ikke-vestlige mænd med grundskole er forskellen dog på 5 procentpoint, og for ikke-vestlige kvinder med lang videregående uddannelse er den på 8 procentpoint. Årsagen til, at der ikke er større forskelle mellem tallene i tabel 11 og 12, skyldes, for de vestlige indvandreres vedkommende, at der reelt ikke er den store forskel i beskæftigelse for indvandrere, der har været i Danmark i over 5 år i forhold til indvandrere, der har været i Danmark i kortere tid. For de ikke-vestlige indvandreres vedkommende er hovedforklaringen, at langt de fleste – ca. 75 pct. – af de ikke-vestlige indvandrere har været i Danmark i mere end 5 år.

Som det fremgik af det foregående kapitel, var der ganske store forskelle i uddannelsesfordelingen for indvandrere med forskellige typer af opholdsgrundlag. Tidligere undersøgelser har vist, at der også er markante forskelle i beskæftigelsen for indvandrere med forskellige typer af ophold, men det har i mindre grad været muligt at relatere til forskelle i uddannelsesniveauer, jf. Schultz-Nielsen (2016, 2017).

I tabel 13 er derfor vist en oversigt over beskæftigelsesniveauet fordelt på opholdsgrundlag for de ca. 255.000 indvandrere, hvor opholdsgrundlaget, som beskrevet i foregående kapitel, er kendt.

Af tabellen ses, at beskæftigelsesfrekvensen som ventet varierer ganske meget for de enkelte opholdsgrundlag. Det skal understreges, at der her ikke er korrigeret for

Tabel 13. Beskæftigelsesfrekvens blandt 25 -64-årige indvandrere fordelt på opholdsgrundlag, 2016

	Asyl	Erhverv	EU/EØS	Familie-sammenføring	Studie	Øvrige
Antal observationer	38.278	26.792	95.862	60.589	29.855	2.639
Grundskole	0,28	0,59	0,64	0,46	0,58	0,43
Gymnasial uddannelse	0,35	0,62	0,70	0,50	0,60	0,47
Erhvervsfaglig udd.	0,49	0,80	0,78	0,68	0,75	0,69
Kort videregående udd.	0,40	0,69	0,73	0,61	0,69	0,67
Ml. videregående udd.	0,35	0,66	0,71	0,58	0,66	0,64
Lang videregående udd.	0,47	0,71	0,71	0,64	0,65	0,75
Uoplyst	0,34	0,66	0,63	0,52	0,58	0,48
I alt	0,34	0,70	0,71	0,55	0,65	0,59

Note: I opgørelsen indgår også imputerede værdier. Kategorien 'grundskole' inkluderer en mindre andel indvandrere, som ingen uddannelse har. Personer med 'uoplyst' uddannelse omfatter ikke personer indvandret efter 2004. Kilde: Egne beregninger baseret på data fra Danmarks Statistik

opholdstid eller andre forhold. Men tabellen viser i tråd med tidligere undersøgelser på området, at beskæftigelsesfrekvensen er markant lavere for flygtninge end for især personer med ophold i kategorien 'Erhverv' og EU/EØS, men også grupperne af familiesammenførte, og de der har studier som opholdsgrundlag, har en lavere beskæftigelsesfrekvens .

Det særligt interessante i undersøgelsen her er imidlertid at se forskellen i beskæftigelsesfrekvensen for de enkelte typer af ophold. Blandt flygtningene (asyl) er der kun 28 pct. blandt dem med en grundskoleuddannelse, som er i beskæftigelse. Som det fremgik af det foregående kapitel, var den gennemsnitlige opholdstid også gennemgående kort for denne gruppe, men det til trods er det en meget lav beskæftigelsesfrekvens. For flygtningegrupper med mere uddannelse er beskæftigelsen noget højere, men også for flygtninge med en lang videregående uddannelse er det kun tæt på halvdelen, som er i arbejde. Den højeste beskæftigelsesandel (49 pct.) ses for gruppen med en erhvervsfaglig uddannelse, der som tidligere nævnt havde en højere gennemsnitlig opholdstid end de øvrige grupper. Også for de andre opholdsgrundlag (på nær den lille gruppe af 'øvrige') gælder det, at beskæftigelsesfrekvensen er højest for personer med erhvervsfaglige uddannelser. Her er det generelle beskæftigelsesniveau som nævnt væsentlig højere og ser også i lidt mindre grad ud til at variere med uddannelsesniveaut.

Et nærliggende spørgsmål er naturligvis i hvilket omfang de ovenfor viste forskelle varierer med, om uddannelsen er opnået i Danmark, eller den er medbragt fra udlandet. Hvorvidt det er tilfældet, fremgår af tabel 14, hvor de vestlige og ikke-vestlige indvandrere opdeles i forhold til, om deres uddannelse er opnået i Danmark eller i udlandet.

Både i tilfældet med dansk uddannelse og i tilfældet med medbragt uddannelse er der en klar tendens til, at et højere uddannelsesniveau er forbundet med en højere beskæftigelsesfrekvens. For de vestlige indvandreres vedkommende er der imidlertid ikke den store forskel på, om uddannelsen er opnået i Danmark eller den er medbragt. Til gengæld betyder det meget for de ikke-vestlige indvandreres vedkommende. For et givet uddannelsesniveau er beskæftigelsesfrekvensen noget højere, når uddannelsen er opnået i Danmark, end når uddannelsen er medbragt fra udlandet.

4.2 Lønninger og uddannelse

I dette afsnit ses der på lønforskelle mellem indvandrere og danskere. Der er tale om timelønninger, der er hentet fra BFL-registret (Beskæftigelse For Lønmodtagere). BFL bygger på data fra SKAT's Indkomstregister og indeholder oplysninger om lønmodtageres lønindkomst og præsterede timer på månedsniveau. BFL gør det dermed muligt at udregne timelønninger for alle lønmodtagere. Lønindkomsten inkluderer dog ikke pensionsindbetalinger.

Ud over uddannelse har også erfaring afgørende betydning for den løn, der opnås på det danske arbejdsmarked. For indvandrernes vedkommende vil der dog ikke være oplysninger om den erfaring, der er opnået i udlandet. Som en tilnærmelse til erfa-

Tabel 14. Beskæftigelsesfrekvens blandt 25-64-årige indvandrere fordelt på højeste fuldførte uddannelse og om de har taget deres uddannelse i Danmark, 2016

	Mænd				Kvinder			
	Vestlige	Vestlige	Ikke-vestlige	Ikke-vestlige	Vestlige	Vestlige	Ikke-vestlige	Ikke-vestlige
Dansk uddannelse?	Nej	Ja	Nej	Ja	Nej	Ja	Nej	Ja
Antal observationer	66.455	17.256	79.751	40.173	47.957	25.485	84.634	42.998
Grundskole	0,71	0,54	0,42	0,53	0,55	0,45	0,33	0,38
Gymnasial uddannelse	0,76	0,65	0,51	0,60	0,63	0,58	0,38	0,49
Erhvervsfaglig udd.	0,81	0,81	0,50	0,77	0,65	0,76	0,42	0,73
Kort videregående udd.	0,76	0,72	0,53	0,75	0,64	0,72	0,45	0,72
Ml. videregående udd.	0,76	0,73	0,57	0,75	0,63	0,74	0,50	0,71
Lang videregående udd.	0,75	0,80	0,68	0,79	0,64	0,78	0,49	0,75
Uoplyst	0,63	0,71	0,47	0,42	0,56	0,55	0,39	0,33
I alt	0,76	0,76	0,51	0,68	0,62	0,74	0,40	0,65

Note: I opgørelsen indgår også imputerede værdier. Kategorien 'grundskole' inkluderer en mindre andel indvandrere, som ingen uddannelse har. Personer med 'uoplyst' uddannelse omfatter ikke personer indvandret efter 2004. Kilde: Egne beregninger baseret på data fra Danmarks Statistik

ring, vil der derfor i det følgende i stedet anvendes alder som en proxy for erfaring. Lønnings afhængighed af uddannelsesniveau og alder kan estimeres ved hjælp af en Mincer-ligning:

$$\ln w_i = \alpha + \delta_{le} S_i^{le} + \beta x_i + \gamma x_i^2 + \epsilon_i$$

hvor $\ln w_i$ er logaritmen til lønnen for individ i , α er en konstant, x er alder for individ i og ϵ_i er et fejlded. Index l angiver længde af uddannelse (l kan være grundskole, gymnasial uddannelse, erhvervsfaglig uddannelse, kort videregående uddannelse, mellem-lang videregående uddannelse og lang videregående uddannelse), og indeks e udtrykker etnicitet (e kan være vestlig, ikke-vestlig eller dansk). Fx er $S_i^{grundskole\ vestlig} = 1$, hvis individ i er en vestlig indvandrer med grundskoleuddannelse. Den udeladte kategori er en etnisk dansker ($e = dansk$) med en grundskoleuddannelse ($l = grundskole$). Dvs. aflønningen til de forskellige typer uddannelser for de forskellige etniciteter måles i forhold til lønnen for en etnisk dansker med grundskoleuddannelse. Der estimeres separate sammenhænge for mænd og kvinder.

I Tabel 15 rapporteres de estimerede værdier af δ_{le} – dvs. lønningerne for de forskellige kombinationer af uddannelse og etnicitet i forhold til en dansker med en grundskoleuddannelse.

For en dansker ses det, at timelønnen til en mand med en erhvervsuddannelse i

Tabel 15. Timelønninger blandt 25-64-årige i forhold til danskere med grundskoleuddannelse, 2016

	Vestlige	Mænd Ikke- vestlige	Danskere	Vestlige	Kvinder Ikke- vestlige	Danskere
Antal observationer	42.921	47.617	1.021.076	34516	45.809	954.890
Grundskole	0,95	0,89	1,00	0,99	0,94	1,00
Gymnasial udd.	1,01	0,94	1,23	1,13	1,01	1,20
Erhvervsfaglig udd.	0,99	0,98	1,13	1,05	1,06	1,12
Kort videreg. udd.	1,02	1,01	1,28	1,10	1,11	1,26
Ml. lang videreg. udd.	1,14	1,10	1,36	1,23	1,18	1,30
Lang videreg. udd.	1,46	1,28	1,66	1,48	1,46	1,63

Note: Tal angivet i parentes er ikke forskellige fra danskere med grundskoleuddannelse målt på et 5-pct. signifikansniveau. Kilde: Egne beregninger baseret på data fra Danmarks Statistik.

gennemsnit er 13 pct. højere end timelønnen til en mand, der kun har grundskole. Og timelønnen til en mand med en lang videregående uddannelse er 66 pct. højere end til en mand, der kun har grundskole. For de danske kvinder er sammenhængen mellem løn og uddannelse stort set tilsvarende. Den store forskel ses i forhold til ikke-vestlige mænd. En ikke-vestlig mand, der kun har grundskole, tjener 11 pct. mindre end en dansker med grundskole, og en ikke-vestlig mand med en erhvervsfaglig uddannelse tjener stort set det samme som en dansk mand med grundskole. En ikke-vestlig mand med en lang videregående uddannelse tjener kun 28 pct. mere end en dansk mand med grundskole. For de øvrige indvandrergrupper er forskellen på lønnen mellem grundskoleuddannede og dem med længerevarende uddannelse også mindre, end tilfældet er for danskere. Dvs. uddannelse har tilsyneladende en lavere værdi for indvandrere end for danskere – og det gælder i særdeleshed for ikke-vestlige mænd.

Opdeles timelønningerne for indvandrere på, om den pågældende har en dansk eller en udenlandsk uddannelse, viser det sig, at en hel del af forskellen mellem lønningerne for især ikke-vestlige indvandrere og danskere kan henføres til, at uddannelse fra Danmark er bedre belønnet. Ikke-vestlige mænd med en lang videregående uddannelse tjener 40 pct. mere end en dansker med grundskole, hvis uddannelsen er taget i Danmark. Stammer uddannelsen fra udlandet, er tallet i stedet 12 pct. For mænd fra vestlige lande hedder tallene til sammenligning 50 og 42 pct. For ikke-vestlige kvinder ses tilsvarende en tendens til, at det især er blandt dem med uddannelse fra udlandet, at timelønnen er lavere.

Table 16. Timelønninger i forhold til danskere med grundskoleuddannelse blandt 25-64-årige indvandrere, afhængigt af om de har taget deres uddannelse i Danmark eller i udlandet, 2016

	Mænd				Kvinder			
	Vestlige	Vestlige	Ikke-vestlige	Ikke-vestlige	Vestlige	Vestlige	Ikke-vestlige	Ikke-vestlige
Dansk uddannelse?	Nej	Ja	Nej	Ja	Nej	Ja	Nej	Ja
Antal observationer	29.922	12.999	20.494	27.123	15.772	18.744	17.875	27.934
Grundskole	0,92	1,00	0,85	0,95	0,99	1,00	0,92	0,99
Gymnasial uddannelse	1,00	1,10	0,89	1,04	1,12	1,15	0,96	1,10
Erhvervsfaglig udd.	0,98	1,05	0,90	1,02	1,02	1,08	0,98	1,08
Kort videregående udd.	0,98	1,12	0,90	1,07	1,01	1,17	1,03	1,15
Ml. videregående udd.	1,06	1,22	0,97	1,14	1,20	1,25	1,06	1,21
Lang videregående udd.	1,42	1,50	1,12	1,40	1,36	1,55	1,23	1,55

Note: Tal angivet i parentes er ikke forskellige fra danskere med grundskoleuddannelse målt på et 5-pct. signifikansniveau. Kilde: Egne beregninger baseret på data fra Danmarks Statistik.

4.3 Jobtype og uddannelse

En mulig forklaring på, at indvandrernes ekstra løn forbundet med uddannelse er lavere, end tilfældet er for danskere, er, at det i mindre grad end for danskere lykkes for indvandrere at få et job på niveau med deres uddannelsesmæssige kvalifikationer.⁷ I det følgende ses der på, hvorvidt det er tilfældet. Der tages udgangspunkt i den såkaldte DISCO-fagklassifikation, som er den danske version af International Labour Office og EU's officielle nomenklatur for arbejdsfunktioner. Denne fagklassifikation inddeler job i forskellige typer. Den findes på forskellige aggregationsniveauer, og i det følgende anvendes niveau 4, hvor der er 505 forskellige typer af job. Ved opgørelse af DISCO-koder benyttes forskellige kilder, og i det følgende anvendes kun de DISCO-værdier, der følger af indberetninger fra arbejdsgivere, hvor kvaliteten ifølge Danmarks Statistik er størst.⁸ Det betyder til gengæld, at der er personer for hvem DISCO-koden er uoplyst, og i den følgende analyse ses der bort fra disse personer. For danskere er der DISCO-koder for 77 pct. af de ansatte, for både ikke-vestlige og vestlige indvandrere er andelen 62 pct. De, der ikke er DISCO-koder for, er typisk ansatte i private virksomheder med færre end 10 ansatte, hvilket naturligvis skal tages i betragtning i forhold til generaliteten af resultaterne i det følgende.

Da der er fokus på udnyttelse af de kompetencegivende uddannelser i forhold til arbejdsmarkedet, betragtes grundskole og gymnasiale uddannelser i det følgende som

⁷ Analysen i det følgende er relateret til litteraturen om overuddannelse, se fx Nielsen (2011), der ser på overuddannelse blandt indvandrere til Danmark ankommet i perioden 1995 til 2002, og Kleif et al. (2012), der ser på overuddannelse blandt etniske minoriteter i Københavns Kommune.

⁸ Se <http://www.dst.dk/da/Statistik/dokumentation/Times/personindkomst/discoalle-indk>

en fælles gruppe, der er karakteriseret ved ikke at have en kompetencegivende uddannelse. De 505 forskellige typer af job klassificeres derfor i 5 forskellige grupper, opgjort efter det uddannelsesniveau, der er det typiske for den pågældende DISCO-kode. Der benyttes følgende fremgangsmåde, der tidligere har været anvendt i bl.a. Malchow-Møller et al. (2007) og Skaksen (2016):

1. *Jobfunktioner, der typisk besættes af personer med lang videregående uddannelse:* mere end 50 pct. af de beskæftigede har en lang videregående uddannelse.
2. *Jobfunktioner, der typisk besættes af personer med mellemlang videregående uddannelse:* mindre end 50 pct. har en lang videregående uddannelse, men mere end 50 pct. har enten en lang eller en mellemlang videregående uddannelse.
3. *Jobfunktioner, der typisk besættes af personer med kort videregående uddannelse:* mindre end 50 pct. har en lang eller mellemlang videregående uddannelse, men mere end 50 pct. har en videregående uddannelse.
4. *Jobfunktioner, der typisk besættes af personer med en erhvervsuddannelse:* mindre end 50 pct. har en videregående uddannelse, men mere end 50 pct. har en erhvervsuddannelse, eller en videregående uddannelse.
5. *Jobfunktioner, der typisk besættes af personer uden en erhvervskompetencegivende uddannelse:* resten.

Det er vigtigt at understrege, at der i det følgende ikke tages stilling til, hvorvidt et givet uddannelsesniveau er nødvendigt eller ej i forhold til at varetage en bestemt jobfunktion. Der er således udelukkende tale om, hvorvidt indvandrere i højere eller mindre grad arbejder i job, der i Danmark typisk varetages af personer med et givet uddannelsesniveau.

I tabel 17 er det angivet, hvor stor en andel af de beskæftigede med forskellige uddannelsesniveauer, der arbejder i job, der typisk varetages af personer med et lavere uddannelsesniveau. Det ses fx, at for danske mænd med en lang videregående uddan-

Tabel 17. Andel, der arbejder under typisk niveau blandt 25-64-årige fordelt på højeste fuldførte uddannelse, 30. juni 2016

	Vestlige	Mænd Ikke- vestlige	Danskere	Vestlige	Kvinder Ikke- vestlige	Danskere
Antal observationer	26.909	29.855	751.747	25.715	34.564	787.360
Erhvervsfaglig udd.	0,26	0,25	0,19	0,28	0,22	0,18
Kort videreg. udd.	0,79	0,75	0,64	0,70	0,62	0,62
Ml. lang videreg. udd.	0,51	0,46	0,32	0,35	0,34	0,17
Lang videreg. udd.	0,54	0,61	0,51	0,51	0,50	0,42
I alt	0,38	0,29	0,24	0,35	0,23	0,21

Note: Omfatter beskæftigede lønmodtagere med DISCO-kode.

Kilde: Egne beregninger baseret på data fra Danmarks Statistik.

Tabel 18. Andel, der arbejder under typisk niveau blandt 25-64-årige indvandrere, afhængigt af om uddannelsen er dansk eller medbragt, 2016

	Mænd				Kvinder			
	Vestlige	Vestlige	Ikke-vestlige	Ikke-vestlige	Vestlige	Vestlige	Ikke-vestlige	Ikke-vestlige
Dansk uddannelse?	Nej	Ja	Nej	Ja	Nej	Ja	Nej	Ja
Antal observationer	17.358	9.551	11.264	18.591	10.734	14.981	11.500	23.064
Erhvervsfaglig udd.	0,29	0,18	0,42	0,18	0,51	0,12	0,61	0,15
Kort videregående udd.	0,88	0,62	0,93	0,67	0,79	0,63	0,86	0,53
Ml. videregående udd.	0,74	0,35	0,83	0,38	0,67	0,25	0,80	0,25
Lang videregående udd.	0,67	0,42	0,80	0,51	0,69	0,43	0,73	0,44
I alt	0,40	0,34	0,31	0,28	0,43	0,29	0,26	0,22

Note: Omfatter beskæftigede lønmodtagere med DISCO-kode.

Kilde: Egne beregninger baseret på data fra Danmarks Statistik..

nelse er der 51 pct., der arbejder i jobfunktioner, der typisk varetages af personer med et lavere uddannelsesniveau. Disse kan være ansat i job, der typisk besættes med personer, der har mellemlang eller kort videregående uddannelse, eller de kan være ansat i job, der typisk besættes af personer, der har erhvervsfaglig uddannelse eller ingen erhvervskompetencegivende uddannelse. For ikke-vestlige mænd med en lang videregående uddannelse er det 61 pct., der arbejder i jobfunktioner, der typisk varetages af personer med et lavere uddannelsesniveau. Det generelle billede er, at indvandrere i højere grad end danskere arbejder i jobfunktioner, der typisk varetages af personer med et lavere uddannelsesmæssigt niveau.

I tabel 17 er der for indvandrernes vedkommende ikke skelnet mellem medbragt uddannelse og uddannelse opnået i Danmark. Denne opdeling foretages i den efterfølgende tabel 18, hvor der ses på de indvandrere, hvis højeste fuldførte uddannelse er opnået i henholdsvis udlandet og Danmark.

Det ses, at der er meget stor forskel på uddannelse opnået i udlandet og uddannelse opnået i Danmark. Der er således kun små forskelle mellem danskere og indvandrere, når der for indvandrernes vedkommende udelukkende ses på uddannelse opnået i Danmark – mens uddannelse opnået i udlandet i meget mindre grad giver et arbejde, der typisk anvender dette uddannelsesmæssige niveau.

Der kan være mange årsager til, at medbragt uddannelse ikke udnyttes på niveau i nær samme grad som uddannelse opnået i Danmark. En mulighed er, at det formelle niveau af medbragt uddannelse ikke giver de nødvendige kompetencer i forhold til det danske arbejdsmarked. En anden mulighed er, at det oplyste niveau af medbragt uddannelse ikke afspejler det reelle niveau. Der kan fx være ingeniøruddannelser fra nogle lande, der niveaumæssigt kun svarer til en teknikeruddannelse i Danmark. Og

Tabel 19. Andel blandt 25-64-årige, der arbejder i job, der typisk varetages uden erhvervskompetencegivende uddannelse, 2016

	Mænd			Kvinder		
	Vestlige	Ikke-vestlige	Danskere	Vestlige	Ikke-vestlige	Danskere
Antal observationer	26909	29855	751747	25715	34564	787360
Erhvervsfaglig udd.	0,26	0,25	0,19	0,28	0,22	0,18
Kort videreg. udd.	0,27	0,28	0,07	0,30	0,27	0,07
Ml. lang videreg. udd.	0,17	0,17	0,04	0,14	0,15	0,03
Lang videreg. udd.	0,06	0,16	0,01	0,08	0,10	0,01
I alt	0,21	0,31	0,17	0,21	0,31	0,14

Note: Omfatter beskæftigede lønmodtagere med DISCO-kode.

Kilde: Egne beregninger baseret på data fra Danmarks Statistik.

endelig kan det afspejle, at kompetencer opnået i udlandet ikke anerkendes på det danske arbejdsmarked i samme omfang som kompetencer opnået i Danmark.

I tabellerne 17 og 18 er det vist, hvor stor en andel, der arbejder i jobfunktioner, der er under deres uddannelsesmæssige niveau, uden i øvrigt at opgøre, hvilket uddannelsesmæssigt niveau der arbejdes på. I tabel 19 er det til gengæld vist, hvor stor en andel med et givet uddannelsesmæssigt niveau, der arbejder i jobfunktioner, der typisk varetages af personer, der ikke har en erhvervskompetencegivende uddannelse. Dvs. job, der kan betegnes som ufaglærte.

Tabel 20. Andel blandt 25-64-årige indvandrere, der arbejder i job, der typisk varetages uden erhvervskompetencegivende uddannelse, afhængigt af om uddannelsen er dansk eller medbragt, 2016

	Mænd				Kvinder			
	Vestlige	Vestlige	Ikke-vestlige	Ikke-vestlige	Vestlige	Vestlige	Ikke-vestlige	Ikke-vestlige
Dansk uddannelse?	Nej	Ja	Nej	Ja	Nej	Ja	Nej	Ja
Antal observationer	17358	9551	11264	18591	10734	14981	11500	23064
Erhvervsfaglig udd.	0,29	0,18	0,42	0,18	0,51	0,12	0,61	0,15
Kort videregående udd.	0,33	0,16	0,48	0,19	0,46	0,18	0,60	0,14
Ml. videregående udd.	0,30	0,08	0,40	0,12	0,37	0,07	0,52	0,07
Lang videregående udd.	0,09	0,03	0,29	0,10	0,17	0,04	0,26	0,05
I alt	0,28	0,11	0,44	0,22	0,39	0,09	0,62	0,16

Note: Omfatter beskæftigede lønmodtagere med DISCO-kode.

Kilde: Egne beregninger baseret på data fra Danmarks Statistik.

Det ses, at der er en noget større andel af indvandrerne – og i særdeleshed ikke-vestlige indvandrere – der arbejder i job, der typisk varetages uden erhvervskompetencegivende uddannelse, end tilfældet er for danskere. For danske mænd og kvinders vedkommende er der således kun 1 pct. af dem, der har en lang videregående uddannelse, der arbejder i det, der kan betegnes som ufaglærte job. For ikke-vestlige mænds vedkommende er det 16 pct. af dem, der har en lang videregående uddannelse, der arbejder i ufaglærte job. Det ses også, at 31 pct. af de beskæftigede ikke-vestlige mænd og 31 pct. af de beskæftigede ikke-vestlige kvinder arbejder i ufaglærte job.

Der er igen stor forskel på, om en uddannelse er opnået i Danmark eller den er medbragt. Det fremgår af tabel 20, hvor der er opdelt i forhold til, om uddannelse er medbragt eller opnået i udlandet.

Det ses fx, at 29 pct. af de ikke-vestlige mænd, der har en medbragt lang videregående uddannelse, arbejder i job, der typisk varetages uden erhvervskompetencegivende uddannelse. Hvis den lange videregående uddannelse er opnået i Danmark, er der 'kun' tale om 10 pct. Det ses også, at 44 pct. af de ikke-vestlige mænd, der har en medbragt uddannelse, arbejder i ufaglærte job. For de ikke-vestlige kvinders vedkommende er det 62 pct. Dvs. under halvdelen af de indvandrere, der har en medbragt uddannelse, og som er i beskæftigelse – og for hvem vi har oplysninger om deres jobtype – er ansat i et job, der typisk varetages af personer med en erhvervskompetencegivende uddannelse.

5 Sammenfatning

Det er oplagt, at den integrationsudfordring, som samfundet står overfor, er tæt knyttet til de kompetencer, som flygtninge, familiesammenførte og andre indvandrere er i besiddelse af. Det danske arbejdsmarked er et højproduktivt arbejdsmarked med tilhørende høje lønninger. Det betyder, at hvis indvandrernes kompetencer er på niveau med de danske lønmodtageres kompetencer, er integrationsudfordringen mærkbart mindre, end hvis indvandrernes kompetencer ligger langt under danske lønmodtageres.

I denne sammenhæng spiller uddannelse en meget stor rolle. Problemet er imidlertid, at der siden 2004 ikke har været udarbejdet statistik for indvandrernes uddannelsesmæssige baggrund. I dette arbejdspapir gennemføres derfor i samarbejde med Danmarks Statistik, der har stået for dataindsamlingen, en registrering af indvandrernes formelle uddannelse medbragt fra udlandet og opnået i Danmark.

Fokus er på de 15-65-årige indvandrere, der er ankommet siden 2004, og som pr. 30.6.2016 opholdt sig i Danmark. Datagrundlaget er en kombination af oplysninger fra en spørgeskemaundersøgelse indsamlet på sprogskoler og via Digital Post samt eksisterende uddannelsesoplysninger registreret hos Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering. For de indvandrere, det ikke er lykkedes at indsamle data for, er uddannelsesniveaet søgt imputeret via en metode, der nærmere beskrives i kapitel 2.

I kapitel 3 kombineres den nyindsamlede viden med den eksisterende viden om indvandrere ankommet til landet før den 1. januar 2005. Kapitlet giver med andre ord et overblik over den samlede uddannelsesfordeling blandt indvandrere i den erhvervsaktive alder, idet kategoriseringen i hovedgrupper foregår efter Disced-15.

Blandt både vestlige og ikke-vestlige indvandrere er andelen med en erhvervsfaglig uddannelse med henholdsvis 23 og 20 pct. væsentligt lavere end blandt danskere, hvor 38 pct. har en sådan uddannelse. Blandt de vestlige indvandrere har 27 pct. en lang videregående uddannelse, mens andelen, der alene har en grundskoleuddannelse, er lav med en andel på 7 pct. Til sammenligning har 19 pct. af danskerne alene en grundskoleuddannelse.

Andelen, som alene har en grundskoleuddannelse, er med 32 pct. derimod høj blandt ikke-vestlige indvandrere, mens andelen med en mellemlang eller lang videregående uddannelse ligger på henholdsvis 15 og 14 pct., hvad der er henholdsvis lidt under og lidt over niveauet for danskere.

Uddannelsesfordelingen mellem de to køn er meget lige for ikke-vestlige indvandrere, hvilket hænger sammen med, at der for begge køn er en høj andel, der alene har en grundskoleuddannelse. Rigtig mange ikke-vestlige indvandrere har opholdt sig i landet i omkring 20 år uden at tage en uddannelse ud over grundskolen. Blandt de vestlige indvandrere er andelen med en lang videregående uddannelse høj for begge

køn, men der er væsentligt flere kvinder (25 pct.) end mænd (18 pct.), som har en mellemlang uddannelse.

Opdeler man efter, om uddannelsen er taget i Danmark eller medbragt fra udlandet så viser det sig, at der især er store forskelle indenfor gruppen af ikke-vestlige kvinder. Her er andelen som har en grundskole uddannelse 39 pct. blandt kvinder med en udenlandsk uddannelse mod 17 pct. for kvinder med en dansk uddannelse.

Kapitlet viser også, at der er meget store forskelle i uddannelsesfordelingen afhængigt af, hvilket opholdsgrundlag indvandrerne har. I gruppen af ikke-EU-borgere, der har en opholdstilladelse grundet i erhvervmæssige forhold, har ikke mindre end 53 pct. en lang videregående uddannelse, mens kun 6 pct. alene har en grundskoleuddannelse. Blandt EU-borgerne er andelen med alene grundskole også lav med 6 pct., mens flere har en erhvervsfaglig uddannelse med 21 pct. og henholdsvis 20 og 31 pct. har en mellemlang eller lang videregående uddannelse.

Blandt flygtningene har hele 53 pct. kun en grundskoleuddannelse, yderligere 10 pct. har en gymnasial og 14 pct. en erhvervsfaglig uddannelse. Der er 18 pct., der har en videregående uddannelse. Blandt familiesammenførte er der tilsvarende ganske mange (34 pct.), hvis højeste uddannelse består af en grundskoleuddannelse.

Blandt de største indvandrergrupper er der udtalte forskelle i uddannelsesprofilen. Polakkerne, der udgør den største gruppe, har en meget stærk erhvervsfaglig profil, idet 46 pct. har en erhvervsfaglig uddannelse. Den næststørste gruppe udgøres af indvandrere fra Tyrkiet, hvor 53 pct. alene har en grundskoleuddannelse. Den tredjestørste gruppe er den tyske indvandring, hvor 24 pct. har en erhvervsfaglig uddannelse, og 58 pct. har en videregående uddannelse.

Kapitel 4 analyserer afsluttende, om indvandrerne gør brug af deres uddannelse i Danmark. Kapitlet viser for både indvandrere og danskere, at der er en klar sammenhæng mellem det uddannelsesmæssige niveau og beskæftigelsesfrekvensen. Ikke-vestlige indvandrere, der alene har en grundskoleuddannelse, har således en meget lav beskæftigelsesfrekvens på henholdsvis 46 pct. for mændene og 34 pct. for kvinderne. For ikke-vestlige mænd med en lang videregående uddannelse er det til gengæld 72 pct., der er i beskæftigelse, og for kvinderne er det 59 pct. De vestlige indvandrere skiller sig dog ud, idet vestlige indvandrere med kun grundskole, har en tilsvarende beskæftigelsesfrekvens som danskere på samme niveau. Det fremgår imidlertid også, at der er stor forskel på, om uddannelsen er medbragt fra udlandet, eller den er taget i Danmark. For de ikke-vestlige indvandrere er det især uddannelse i Danmark, der er forbundet med relativt høje beskæftigelsesfrekvenser, hvorimod det i langt mindre grad gælder for uddannelse medbragt fra udlandet.

Kapitlet viser også, at beskæftigelsesfrekvensen er markant lavere for flygtninge end for især personer med en erhvervsbegrunder baggrund eller for EU-borgere, men også i forhold til gruppen af familiesammenførte og indvandrere med det at studere som opholdsgrundlag.

I kapitel 4 analyseres det tilsvarende, hvordan uddannelsesbaggrund og løn hæn-

ger sammen for danskere og for indvandrere. Kapitlet viser, at uddannelse har en mindre værdi for indvandrere end for danskere, i den forstand, at højere uddannelse i mindre grad er forbundet med en højere løn, end tilfældet er for danskere. Indvandre- res uddannelse opnået i Danmark er dog i langt højere grad forbundet med en højere løn, end hvis uddannelsen stammer fra udlandet.

Problemer for indvandrere med at få et optimalt afkast af uddannelse viser sig også i en analyse af sammenhængen mellem uddannelsesniveau og den type af job, indvandrerne bestrider. Det generelle billede er således, at indvandrere i højere grad end danskere arbejder i jobfunktioner, der typisk varetages af personer med et lavere uddannelsesniveau. Der gælder fx, at for ikke-vestlige mænd, med en lang videregående uddannelse, der er taget i udlandet, er der 29 pct., der arbejder i job, der typisk ikke kræver en erhvervskompetencegivende uddannelse.

Sammenfattende viser kapitlet, at indvandreres uddannelsesniveau er afgørende for, hvor godt de klarer sig på arbejdsmarkedet. Uddannelse der er medbragt fra udlandet er dog i langt mindre grad end uddannelse opnået i Danmark relateret til en bedre performance på arbejdsmarkedet. Afslutningsvist skal det understreges, at det vigtigste formål med projektet har været at indsamle nye data på et vigtigt område. Data, der fremover vil blive stillet til rådighed for andre igennem Danmarks Statistik.

Referencer

- Danmarks Statistik. 2016a. *Befolkningens uddannelse 2016*. Nyt fra Danmarks Statistik nr. 266 af 14.6.2016.
- Danmarks Statistik. 2016b. *Indvandrere i Danmark 2016*. Danmarks Statistik.
- Danmarks Statistik. 2017. 'Ny uddannelsesklassifikation (Disced-15)'. <http://www.dst.dk/da/Statistik/dokumentation/Nomenklaturer/ny-uddannelsesklassifikation-DISCED-15>
- Deding, M., T. Fridberg og V. Jacobsen. 2008. 'Non-response in a survey among immigrants in Denmark'. *Journal of the European Survey Research Association*, 2 (3). DOI: <http://dx.doi.org/10.18148/srm/2008.v2i3.98>
- Greve, J. og K.F. Krassel. 2017. *PISA Etnisk 2015 - Hvordan elever med indvandrerbaggrund klarer sig i PISA-testen og deres holdninger og forventninger til naturvidenskab*. KORA.
- Kleif, H.B., J. Ladenburg, N.C. Mateu og C.P. Nielsen. 2012. *Overuddannelse blandt etniske minoritetsborgere i Københavns Kommune*. KORA.
- Malchow-Møller, N., J.R. Munch og J.R. Skaksen. 2007. Udenlandsk Arbejdskraft i Danmark – Konsekvenser for Løn og Beskæftigelse. Arbejdsnotat 16, ROCKWOOL Fondens Forskningsenhed.
- Mogensen, G.V. og P.C. Matthiessen. 2002. *Indvandrerne og arbejdsmarkedet. Mødet med det danske velfærdssamfund*. ROCKWOOL Fondens Forskningsenhed og Spektrum.
- Mørkeberg, H. 2000. *Indvandreres uddannelse*. Danmarks Statistik
- Nielsen, C.P. 2011. Immigrant over-education: evidence from Denmark, *Journal of Population Economics*, 24, 499-520.
- OECD. 2016. *Education at a glance 2016*.
- Schultz-Nielsen, M.L. 2016. *Arbejdsmarkedstilknytningen for flygtninge og indvandrere – ankommet til Danmark i perioden fra 1997 til 2011*. ROCKWOOL Fondens Forskningsenhed og Syddansk universitetsforlag.
- Schultz-Nielsen, M.L. 2017. "Labour market integration of refugees in Denmark". *Nordic Economic Policy Review*. Temanord 2017: 520, 45-72.
- Skaksen, J.R. 2016. Indvandreres Beskæftigelse i Danmark, Arbejdsrapport 46, ROCKWOOL Fondens Forskningsenhed.
- Statistiska centralbyrån. 2017. *Utbildning i annat land än Sverige*. http://www.scb.se/sv_/Lamna-uppgifter/Undersokningar/Utbildning-i-annat-land-an-Sverige
- Steinkellner, A. og A.M. R. Holseter. 2013. *Befolkningens utdanningsnivå, etter spørreundersøkelsen om utdanning fullført i utlandet*. Statistisk sentralbyrå.
- Stekhoven, D.J. and Buehlmann, P. 2012. 'MissForest – nonparametric missing value imputation for mixed-type data', *Bioinformatics*, 28(1) 2012, 112-118. DOI: 10.1093/bioinformatics/btr597

- Strobl, C., Malley J. and Tutz G. 2009. 'An Introduction to Recursive Partitioning: Rationale, Application and Characteristics of Classification and Regression Trees, Bagging and Random Forests'. *Psychol Methods*.14 (4), 323-348. DOI:10.1037/a0016973
- Tranæs, T (red.). 2008. *Indvanderne og det danske uddannelsessystem*. ROCKWOOL Fondens Forskningsenhed. Gyldendal.

Appendiks. Eksempler på to af de spørgeskemaer, som er anvendt ved undersøgelse af indvandreres uddannelse

De viste skemaer er det dansk/engelske skema samt landeskemaet for Syrien. Der findes ligeledes spørgeskemaer for de 15 følgende oprindelseslande: Afghanistan, Bulgarien, Kina, Eritrea, Indien, Iran, Litauen, Letland, Pakistan, Polen, Rumænien, Somalia, Thailand, Tyrkiet og Ukraine.

A.1 Det danske/engelske spørgeskema:

Undersøgelse om uddannelse		Survey on education	
School no.:	333020	School:	Slagelse Sprogcenter
Skema_sprog:		Class:	
Participant no.:		Skema:	UK
	Participant name:		

Education in a country other than Denmark

Help us improve our statistics on the educational level of the entire population of Denmark!

We are approaching you because you are an immigrant and we have no information about the education you have received outside Denmark.

It is getting more and more important to have a good general overview of the educational level of Denmark's entire population, regardless of where you may have gone to school. It's important because it will enable us to obtain an overall view of the knowledge and skills brought to Denmark through immigration.

Statistics Denmark is responsible for compiling official statistics about Denmark. With this survey, Statistics Denmark aims at improving the statistics on the education of immigrants.

Your answers to the questions are protected by the United Nations' Fundamental Principles of Official Statistics and all of us who work at Statistics Denmark are under an obligation to observe professional secrecy. Your answers will be used for scientific and statistical purposes only.

Thank you for your help.

Uddannelse i et andet land end Danmark.

Hjælp os med at forbedre statistikken over hele befolkningens uddannelse!

Vi henvender os til dig, da vi ikke har oplysninger om den uddannelse du har taget i et andet land end Danmark.

Det bliver mere og mere vigtigt at have et godt overblik over befolkningens uddannelse, ligegyldigt hvor du har taget din uddannelse. Det er vigtigt for at kunne danne et samlet billede af de kompetencer og den viden som tilføres Danmark via indvandring.

Danmarks Statistik er ansvarlig for den officielle statistik i Danmark. Med denne undersøgelse ønsker Danmarks Statistik at forbedre statistikken over indvandrernes uddannelse.

Danmarks Statistik følger FN's grundlæggende principper for officiel statistik og vi som arbejder hos Danmarks Statistik er underlagt tavshedspligt. Dine svar bliver udelukkende brugt til videnskabelige og statistiske formål.

Tak for din hjælp.

Grundskoleundervisning / Primary and lower secondary education

- 1** **Hvor mange års grundskole har du fuldført?** Med grundskole menes grundlæggende skolegang. I de fleste lande begynder skolegangen i 5-7-års-alderen. I Danmark varer den 10 år (0. klasse til 9. klasse).
How many years of primary and lower secondary education have you completed? Primary and lower secondary education refers to basic schooling. In most countries, this usually begins at the age of 5-7 years.

Denmark has 10 years of compulsory schooling (0. form/grade - 9. form/grade).

- (1) 1-6 år / 1-6 years
(2) 7-8 år / 7-8 years
(3) 9 år eller flere / 9 years or more

- 2** **Har du fuldført grundskoleuddannelsen?**

Have you completed primary and/or lower secondary education?

- (1) Ja / Yes
(2) Nej / No → Gå til **12** / Go to **12**

- 3** **Gymnasial uddannelse / General upper secondary school**

Har du fuldført en gymnasial uddannelse? Gymnasial uddannelse følger efter grundskole.

Have you completed a general upper secondary education? Upper secondary education follows primary and lower secondary education.

- (1) Ja / Yes
(2) Nej / No

- 4** **Erhvervsfaglig uddannelse / Vocational upper secondary education**

Har du fuldført en erhvervsfaglig uddannelse?

Have you completed a vocational upper secondary education?

- (1) Ja / Yes
(2) Nej / No

- 5** **Kort videregående uddannelse / Short-cycle higher education**

Har du fuldført en kort videregående uddannelse? Gennemførelse af en kort videregående uddannelse forudsætter at du har bestået en gymnasial uddannelse, en erhvervsfaglig uddannelse eller tilsvarende først.

Have you completed a short-cycle higher education? Students need to complete an upper secondary education (general or vocational) or similar in order to obtain a short-cycle higher education.

- (1) Ja / Yes
(2) Nej / No

- 6** **Professionshøjskoleuddannelse / Vocational bachelor's education**

Har du fuldført en uddannelse ved en professionshøjskole? Gennemførelse af en professionshøjskoleuddannelse forudsætter at du har bestået en gymnasial uddannelse, en erhvervsfaglig uddannelse eller tilsvarende først.

Have you completed a vocational bachelor's education? Students need to complete an upper secondary education (general or vocational) or similar in order to obtain a vocational bachelor's education.

- (1) Ja / Yes
(2) Nej / No

- 7a** **Lang videregående uddannelse / Bachelor**

Har du fuldført en bacheloruddannelse? Gennemførelse af en lang videregående uddannelse forudsætter, at du har bestået en gymnasial uddannelse, en erhvervsfaglig uddannelse eller tilsvarende først.

Have you completed a bachelor's degree at the university? Students need to complete an upper secondary education (general or vocational) in order to obtain a bachelor's degree.

- (1) Ja / Yes
(2) Nej / No

7b Lang videregående uddannelse / Master

Har du fuldført en kandidatuddannelse? Gennemførelse af en kandidat forudsætter, at du har bestået en bachelor først.

Have you completed a master's degree at the university? Students need to complete a bachelor's degree in order to obtain a master's degree.

- (1) Ja / Yes
(2) Nej / No

8 Har du fuldført en forskeruddannelse (PhD)?

Have you completed PhD studies?

- (1) Ja / Yes
(2) Nej / No

9 På hvilke fagområder fuldførte du uddannelsen/studierne? Sæt kun ét kryds.

In which subject area did you complete your education? Please mark only one box

- (25) Humanistisk / Human sciences
(27) Audio-visuel teknik og medieproduktion / Audio-visual techniques and media production
(30) Kunstnerisk / Arts
(35) Samfundsvidenskab / Social sciences
(40) Erhvervsøkonomi, administration og jura / Business economics, administration and law
(45) Naturvidenskab / Natural science
(50) Informations- og kommunikationsteknologi (IKT) / Information and communication technology (ICT)
(55) Teknik, teknologi og industriel produktion / Engineering, technology and industrial production
(57) Mekanik, jern og metal / Mechanics and metal
(58) Bygge- og anlægsteknik / Building and civil engineering
(60) Jordbrug, skovbrug og fiskeri / Agriculture, forestry and fishing
(65) Social og sundhed / Social and health
(70) Service / Services
(75) Forsvar, politi og sikkerhed / Military, police and security
(80) Transport / Transport
(99) Uoplyst mv. / Unknown etc.

10 I hvilket land tog du din højeste fuldførte uddannelse? Sæt kun ét kryds.

In which country did you complete your highest education? Please mark only one box.

- (1) I dit fødeland / In the country you were born
(2) Andet land, skriv hvilket / Other country, please specify:

11 I hvilket år fuldførte du din højeste uddannelse?

In what year did you complete your highest education?

12 Tak for at du tog dig tid til at svare på spørgsmålene.

Thank you for taking the time to answer this questionnaire.

A.2 Landespecifikt spørgeskema (Syrien):

Undersøgelse om uddannelse		Survey on education	
School no.:	333020	School:	Slagelse Sprogcenter
Skema_sprog:	Syrisk	Class:	
Participant no.:		Skema:	SY
		Participant name:	

Uddannelse i et andet land end Danmark.

Hjælp os med at forbedre statistikken over hele befolkningens uddannelse!

Vi henvender os til dig, da vi ikke har oplysninger om den uddannelse du har taget i et andet land end Danmark.

Det bliver mere og mere vigtigt at have et godt overblik over befolkningens uddannelse, ligegyldigt hvor du har taget din uddannelse. Det er vigtigt for at kunne danne et samlet billede af de kompetencer og den viden som tilføres Danmark via indvandring.

Danmarks Statistik er ansvarlig for den officielle statistik i Danmark. Med denne undersøgelse ønsker Danmarks Statistik at forbedre statistikken over indvandreteres uddannelse.

Danmarks Statistik følger FN's grundlæggende principper for officiel statistik og vi som arbejder hos Danmarks Statistik er underlagt tavshedspligt. Dine svar bliver udelukkende brugt til videnskabelige og statistiske formål.

Tak for din hjælp.

التعليم في الدول الأخرى باستثناء الدنمارك

نامل مساعدتكم على تعزيز إحصاءاتنا حول مستوى التعليم لدى سكان الدنمارك بوجه عام.

نتعامل معك بصفقتك مهاجر حيث أننا لا نملك أية معلومات عن التعليم الذي حصلت عليه خارج الدنمارك.

لقد أصبح من المهم أكثر فأكثر الحصول على نظرة واقية حول مستوى التعليم لدى سكان الدنمارك بوجه عام، بغض النظر عن المكان الذي حصلت فيه على تعليمك. من المهم الحصول على هذه المعلومات لأنه يمكننا من امتلاك نظرة عامة عن المعارف والمهارات التي قدمت إلى الدنمارك عن طريق الهجرة.

هيئة الإحصاءات بالدنمارك هي الجهة المسؤولة عن الإحصاءات الرسمية حول الدنمارك ومن خلال هذا الإستبيان تهدف الإحصاءات حول مستوى التعليم لدى المهاجرين.

إجاباتكم على الأسئلة محمية بموجب المبادئ الأساسية للإحصاءات الرسمية الخاصة بالأمم المتحدة ونحن جميعاً في دائرة الإحصاءات نلتزم بمراعاة السرية المهنية وسيتم استخدام إجاباتكم لأغراض علمية وإحصائية فقط.

شكراً على حسن تعاونكم.

پەرودە و راھنەن لە وڵاتێک بێجگە لە دانمارک

پارمەتیمان دەدات نامارمەکانمان لە بواری پەلە پەرودەدی تەواوی دانیشتووانی دانمارک پێشبخین!
تێمە پەيوەندت پێوه دەگۆڕین لە بەر نەوی کە تۆ کۆچکەری و تێمە هیچ زانیارییەکیان لەسەر نەو پەرودەدییە تۆ لە دەروەدی دانمارکدا نییه

هەر دیت و زۆرت و زبێت گرنگیوانی هەڵسەنگاندنێکی گشتی باش لەسەر پەلە پەرودە و راھنەنی هەموو دانیشتووانی دانمارک، بێ گرنگدان بەوە کە لە کوێ چوونەتە فۆنابخانە، بۆمان دەردەگەوتیت. نەو گرنگە، چون بەم جۆرە دەتوانین چاوخشاندنێکی گشتی بەکەین بەسەر نەو زانیاری و تواناییانە لە رینگای کۆچکردنەو هاتوونەتە دانمارک.

نێداری ناماری دانمارک بەرپرسی کۆکردنەو و پێکەوتانی نامارە فەرمییەکان لە سەر دانمارکە لە رینگای نەم راپرسییەو، نێداری رێژە دانمارک دەتوانیت رێژەکی لەسەر پەلە پەرودەدی کۆچکەرەن بەرھەڵسێت بخت.

ولامەکانی تۆ بەم پرسیارانە لەلاین رێسا بنچینەییەکانی نامارە فەرمییەکانی نەتەو پەکەر تۆوەکەنەو و هەرەها هەمووی نەو کەسانە لە نێداری رێژە دانمارک کاردەکەین، دێپارزیریت چوونکو تێمە پەلەکان بە پاراستنی نەهێنیەکان وەلامەکانی تۆ تەنیا بە مەبەستی زانستی و ناماری بەکار دەهێنرین

زۆر سپاس بۆ هاوکاریکردنت لە مرستی مۆ نۆی مننە،

التعليم الأساسي العام

قوتابخانهى سهرهتابى

- 1 كم سنة قضيتها أثناء حضور التعليم الأساسي العام؟ التعليم الأساسي العام هو التعليم المدرسي الأساسي. ويبدأ التعليم المدرسي في معظم البلدان في سن 5-7. وفي الدانمارك، يستمر التعليم الأساسي 10 سنوات
چهند سال له قوتابخانهى سهرهتابى تهواو كردووه؟ قوتابخانهى سهرهتابى ياتى بناغهى پهروردجى. له زوريهى ولاتمهكان، قوتابخانه له تهامنى 5-7 سالييهوه دست بيدهكات. له دانمارك خونندن 10 سال دمخايهتت
(1) 6-1 سنوات / 6-1 سال
(2) 7-8 سنوات / 7-8 سال
(3) 9 سنوات أو أكثر / 9 سال يان زياتر

هل استكملت التعليم الأساسي العام

ناخق قوتابخانهى سهرهتابى تهواو كردووه؟

- (1) نعم / بلى
(2) لا / نهخير

هل استكملت واحدة أو أكثر من هذه العمليات التعليمية؟

چهند دانه لهم بهر نامانهى خوارمونت تهواو كردووه؟

ضع علامة على الأكثر ترجيحاً

تو دمتوانى له يهك دانه زياتر دمستنيشان بكهى

- (20) *Al-Shahada al-Thawawiyya al-Amma – Baccalauréat* شهادة الدراسة الثانوية العامة نعم / بلى

- (35) *Al-Shahada al-Thawawiyya al-Fanniyya – Technical Secondary Certificate* شهادة الدراسة الثانوية الفنية نعم / بلى

- (30) *Shahadat Musa'ed Al-Mujaz – Associate Degree* شهادة مساعد المجاز نعم / بلى

- (30) *Diplom Tekani – Technical Diploma* دبلوم تقني نعم / بلى

- (30) *Shahadat Ahliyyat Al-Ta'lem Al-Ibtida'e/Almutawassit/Al-Fanni – Teaching Certificate for Primary/Preparatory/Technical Education* شهادة اهلية التعليم الابتدائية / المتوسطة / الفنية نعم / بلى

- (60) *Al-Ijaza – Mu'allem Saff – bachelor's degree for Class Teacher* معلم صف / الاجازة نعم / بلى

- (60) *Diplom Al-Ta'ahel Al-Tarbawe – Educational Qualifying Diploma* دبلوم التأهيل التربوي نعم / بلى

- (60) *Al-Ijaza – Bachelor's Degree – 4 to 5-year programme* (الاجازة (مدة الدراسة 4-5 سنوات نعم / بلى

- (60) *Diplom Al-Derasat Al-Olya – Postgraduate Diploma* دبلوم الدراسات العليا نعم / بلى

- (60) *Al-Ijaza – Bachelor's Degree (5-year programme - in Pharmacy/Al-Saydala (الاجازة (مدة الدراسة 5 سنوات - الطب البيطري) (الصيدلة), Odontology/Teb Al-Asnan (طب الاسنان) or Veterinary Medicine/Al-Teb Al-Baytary* نعم / بلى

- (70) *Al-Ijaza – Doctor of Medicine – 6-year programme* (الاجازة (مدة الدراسة 6 سنوات) الطب نعم / بلى

- (70) *Al-Majester – Master's Degree* الماجستير نعم / بلى

- (80) *Al-Doktora – Doctorate/PhD* الدكتوراه نعم / بلى

4

في أي الموضوعات استكملت برنامج التدريب/الدراسات؟ ضع علامة على موضوع واحد فقط له ج بوارتيك دا بهرنامه‌ی خویندنه‌کمت ته‌واو کردووہ؟ تعنیا یک دانه دمستیشان بکه.

(25)

العلوم الإنسانية / زانسته مرؤفايتييه‌کان

(27)

إنتاج وسائل الإعلام والتقنيات المسموعة والمرئية / تەکنۆلۆژیای دهنگ- وینه و بهر هه‌مه‌بنانی میندی/ راگه‌یاندن

(30)

الفنون أو الآداب / هونس

(35)

العلوم الاجتماعية / زانستی کۆمه‌لایمتی

(40)

اقتصادیات الأعمال والإدارة والقانون / نابووری بازرگانی، بهر نیومیهرایمتی و یاسا

(45)

العلوم / زانست

(50)

(ICT) تكنولوجيا المعلومات والاتصالات / (ICT) تەکنۆلۆژیای زانیاری و په‌یوه‌ندی کردن

(55)

الهندسة والتكنولوجيا والإنتاج الصناعي / نهندازیاری، تەکنۆلۆژیایا و بهر هه‌مه‌بنانی په‌یسه‌سازی

(57)

الميكانيكا والمعادن / میکانیک و کانزا

(58)

الهندسة المدنية والإنشائية / نهندازیاری بیناسازی و و شارستانی

(60)

الزراعة و علوم الغابات وصيد الأسماك / کشتوکال، دارستان پاریزی و ماسیگرتن

(65)

الخدمات الاجتماعية والصحية / کۆمه‌لایمتی و تەندروستی

(70)

الخدمات / خزمه‌نگوزارییه‌کان

(75)

الجيش والشرطة والأمن / سه‌ربازی، پولیس و ناسایش

(80)

النقل / گواستنه‌وه

(99)

غير معروف، الخ / نه‌ناسراو هتد

5

في أي عام أكملت أعلى مستوى تعليمي؟
له ج سالتیکدا بهر زترین ناستی خویندنت ته‌واو کردووہ؟

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

6

شکرًا لك على وقتك الذي استغرقته للرد على الأسئلة.
سه‌پاس بۆ تەرخات کردنی کاتت بۆ ولامدانه‌وه‌ی په‌سه‌یه‌کان